

Regeringens proposition 2009/10:239

Älgförvaltningen

Prop.
2009/10:239

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 17 juni 2010

Maud Olofsson

Eskil Erlandsson
(Jordbruksdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att den nuvarande organisationen av jakten efter älg ändras med syfte att åstadkomma en ekosystembaserad lokal älgförvaltning. Genom en ändring i jaktlagen (1987:259) införs en ny typ av älgskötselområden. Samtidigt föreslås att de nuvarande reglerna om licensjakt i licensområden, s.k. A-, B- och E-områden, förenklas. Genom ändringar i jaktförordningen avser regeringen att komplettera älgskötselområdena med en ny form av övergripande förvaltningsområden för samordning av älgjakten.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2012. Jakt enligt äldre bestämmelser får dock bedrivas till och med den 29 februari 2012.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)	5
3	Ärendet och dess beredning.....	7
4	Den nuvarande älgförvaltningen.....	7
4.1	Gällande rätt.....	7
4.2	Administrationen av älgförvaltningen.....	14
5	En ny älgförvaltning	16
5.1	Dagens älgförvaltning behöver förändras	16
5.2	En kunskapsbaserad älgförvaltning.....	20
6	En ny struktur för älgförvaltningen	23
6.1	Älgförvaltningsområden	23
6.2	Älgskötselområden.....	31
6.3	Registrering och avregistrering av älgskötselområde.....	34
6.4	Älgförvaltningen utanför älgskötselområdena	36
6.5	Överklagande	42
6.6	Samernas jakt efter älg	43
6.7	Inventering och rapportering.....	47
7	Kunskapsstöd.....	50
7.1	IT-plattform och rapportering	50
7.2	Utbildning	54
8	Jakttider för älg.....	57
9	Skyddsjakt efter älg	58
10	Nationellt råd för älgförvaltning	60
11	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	61
12	Finansiering	62
13	Konsekvenser.....	67
13.1	Konsekvenser för det allmänna.....	67
13.2	Konsekvenser i övrigt	68
13.3	Finansiella konsekvenser	68
13.4	Konsekvenser för enskilda.....	69
14	Författningskommentar.....	69
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54).....	71
Bilaga 2	Författningsförslag i betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54).....	73
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser, betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54).....	75
Bilaga 4	Författningsförslag i promemorian Utkast till lagrådsremiss. Älgförvaltningen.....	76

Bilaga 5	Förteckning över remissinstanserna för promemorian Utkast till lagrådsremiss. Älgförvaltningen	78	Prop. 2009/10:239
Bilaga 6	Lagrådsremissens författningsförslag	79	
Bilaga 7	Lagrådets yttrande.....	81	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 juni 2010.....	83	
	Rättsdatablad.....	84	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2009/10:239

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259).

Härigenom föreskrivs att 33 och 54 §§ jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §¹

Jakt efter älg får ske *endast* efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde). *Detta gäller inte, om jakten endast avser älgkalv.*

Ett licensområde *skall* vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering, om *området* inte medger en avskjutning av minst *ett* vuxet djur om året.

Utan hinder av bestämmelserna i andra stycket får ett område registreras som licensområde med tilldelning av

1. ett valfritt djur om året, om det finns särskilda skäl för en sådan registrering, eller

Jakt efter älg får ske efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde). *Jakt efter älg får även ske utan licens inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (älgskötselområde).*

Ett licensområde *ska* vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering, om *områdets beskaffenhet* inte medger en avskjutning av minst *en* älgkalv om året.

Ett älgskötselområde ska vara lämpat för älgjakt och vara av sådan storlek att det medger en avskjutning av minst tio vuxna älgar om året. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som älgskötselområde, om området inte uppfyller dessa krav. Länsstyrelsen får vidare besluta att avregistrera ett område som inte uppfyller kraven, eller om förvaltningen inte sker i enlighet med de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av denna lag.

I områden som inte omfattas av första stycket får jakt efter älg avse endast älgkalv.

¹ Senaste lydelse 1994:626.

2. en älgkalv om året, om området har en sammanhängande areal av minst tjugo hektar.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från första och tredje styckena.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet i tredje stycket på att ett älgskötselområde ska vara av sådan storlek att det medger en avskjutning av minst tio vuxna älgar om året.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om älgskötselområden.

54 §²

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av licensområde får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 12 § samt övriga beslut enligt 33 § får inte överklagas.

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering och avregistrering av licensområde eller älgskötselområde får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Föreskrifter om överklagande av sådana beslut som fattats av en myndighet med stöd av ett bemyndigande enligt denna lag meddelas av regeringen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012. Älgjakt får dock bedrivas enligt äldre föreskrifter till och med den 29 februari 2012.

2. Ett område som har registrerats som licensområde enligt 33 § i dess äldre lydelse ska utan ansökan registreras som licensområde enligt 33 § första stycket, om området är av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt och medger en avskjutning av minst en älgkalv om året.

² Senaste lydelse 1995:65.

Regeringen beslutade den 22 maj 2008 att tillkalla en särskild utredare för att se över älgförvaltningen och lämna förslag till de ändringar eller förenklingar som behövs för att skapa en förvaltningsmodell för älg som syftar till en ekosystembaserad lokal förvaltning (dir. 2008:63). Utredarens betänkande, *Uthållig älgförvaltning i samverkan* (SOU 2009:54) avgavs i juni 2009. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (dnr Jo2009/1932).

Inom Jordbruksdepartementet har en promemoria benämnd "Utkast till lagrådsremiss. Älgförvaltningen" (promemorian) upprättats med förslag till ny reglering av älgjakten utanför älgskötselområden och inom sådana områden. Promemorian har remissbehandlats. Promemorians lagförslag återges i *bilaga 4*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 5*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (dnr Jo2010/1120).

Lagrådet

Lagförslagen har granskats av Lagrådet. Lagrådsremissens lagförslag återges i *bilaga 6*. Lagrådets yttrande återges i *bilaga 7*. Regeringen har beaktat Lagrådets synpunkter men har stannat för att med anledning av dessa göra endast viss justering i lagtexten. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 6.3 och 6.4.

4 Den nuvarande älgförvaltningen

4.1 Gällande rätt

Jakten efter älg regleras i 33 § jaktlagen (1987:259), 3–3 b §§ jaktförordningen (1987:905) samt i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om administration av jakt efter älg, kronhjort och stora rovdjur m.m. (NFS 2002:19).

Registrering av licensområde och älgskötselområde

Som huvudregel gäller enligt 33 § första stycket jaktlagen att jakt efter vuxen älg endast får ske efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde). Detta gäller dock inte om jakten endast avser älgkalv.

Av 7 § jaktförordningen följer att Naturvårdsverket meddelar föreskrifter om registrering av licensområde för älgjakt och älgskötselområde samt licens för jakt efter älg. Med stöd av detta har Naturvårdsverket i sina föreskrifter (NFS 2002:19) och allmänna råd om administration av jakt efter älg, kronhjort och stora rovdjur m.m. angett att ansökan om

licensområde för älgjakt ska göras hos länsstyrelsen i det län i vilket området eller större delen av detta är beläget. Som huvudregel gäller att om en jakträttshavare har jakträtt på två eller flera fastigheter i länet, eller äger mark som är belägen på flera platser i länet, ska områdena registreras som ett område. Ändringar i fastighetsförhållanden eller i jakträttsliga förhållanden ska anmälas till länsstyrelsen, som har att pröva om en ny registrering behövs. Om det inträffar varaktiga förändringar i de förhållanden som utgjorde grund för registreringsbeslut, ska länsstyrelsen fatta nytt beslut om förändringen motiverar att området överförs till annan typ av område. Länsstyrelsen får avregistrera området om anmälan om jaktresultat inte getts in. Antalet ny-, av- och omregistreringar av licens- och älgskötselområden har under senare år uppgått till drygt 5 000 per år. Omregistreringarna står för den största delen.

Registreringsavgift

Den som ansöker om registrering av ett licensområde eller ett älgskötselområde ska enligt 3 b § jaktförordningen betala en avgift. Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter är avgiften 750 kronor. Avgiften är avsedd att täcka länsstyrelsens kostnader för administrationen av älgjakten.

Register över områden

Länsstyrelsen för ett register över områden för älgjakt. Registret innehåller uppgifter om vilken typ av område det är fråga om, företrädarens namn och adress samt områdets landareal. Registreringen avser licensområden enligt 33 § andra stycket jaktlagen (A-områden), licensområden enligt 33 § tredje stycket 1 jaktlagen (B-områden), licensområden enligt 33 § tredje stycket 2 jaktlagen (enkalvs- eller E-områden) samt älgskötselområden enligt 3 § jaktförordningen (Ä-områden). Dessutom finns s.k. K-områden, som inte registreras.

A-område

Områden som tål en avskjutning av minst ett vuxet djur om året får enligt 33 § andra stycket jaktlagen registreras som licensområde där länsstyrelsen beslutar hur många älgar som får fällas. Ett sådant område ska vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering om området inte medger avskjutning av minst ett vuxet djur om året (egentligt licensområde eller A-område).

Det som idag benämns A-område infördes efter förslag i prop. 1986/87:58 om jaktlag, m.m. Målet för älgvården anges i propositionen vara att bevara en livskraftig älgstam av hög kvalitet. Älgstammens storlek borde genom en lämplig avskjutning anpassas till betestillgången, de areella näringarna och trafiksäkerheten, dvs. den skulle vara produktionsanpassad. En förutsättning för att nå de mål som angetts för vården av landets älgstam var att jakten anpassas till älgproduktionen på den mark som står till förfogande för jakt. En sådan produktionsanpassad

avskjutning förutsätter i sin tur att älgjakten huvudsakligen bedrivs som licensjakt inom för sådan jakt lämpliga områden. För att bilda dessa områden krävs vanligen en samverkan över ägo gränserna. Det är vidare angeläget, inte minst från administrativ synpunkt, att områdesbildningen är stabil. Ett eftersträfvansvärt mål var enligt propositionen att ett licensområde medger avskjutning av minst ett vuxet djur per år vid en balanserad älg tillgång. Länsstyrelsen borde ha möjlighet att precisera tilldelningen till att avse en älg tjur eller en älg ko. Skulle ändrade förhållanden leda till att en sådan tilldelning inte är försvarlig borde länsstyrelsen avregistrera området om ändringen kan antas bli bestående.

Areal kraven bör enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd inte sättas så lågt att det blir fördelaktigt att dela upp ett A-område i mindre områden. Området bör om möjligt vara sammanhängande. Om det består av flera delområden bör åtminstone ett område uppfylla de krav som gäller för registrering av A-område. I annat fall bör delarna tillsammans registreras som annat licensområde eller avregistreras.

Älgjakt inom A-områden får enligt 33 § första stycket jaktlagen bara ske efter tillstånd av länsstyrelsen, s.k. licens. Länsstyrelsen beslutar därför om hur många älgar som får fällas inom ett A-område, dvs. beslutar om en licens för jakt. Hur många älgar som får fällas är beroende av älgstammens storlek och sammansättning och de skador älgerna åstadkommer. Den areal som krävs för att få fälla vuxet djur kan därför variera inom länet och mellan olika år. En licens för jakt efter älg avser normalt ett år, men får enligt 3 § andra stycket 2 jaktförordningen även avse avskjutningen under längre tid än ett jaktår (s. k. storlicens) eller avse den totala avskjutningen inom flera A-områden (s. k. samlicens).

I Naturvårdsverkets föreskrifter finns vidare vissa bemyndiganden för länsstyrelsen. Om det finns skäl med hänsyn till skötseln av älgstammen får länsstyrelsen föreskriva att viss del av tilldelningen ska fällas inom del av det registrerade området. Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen dessutom besluta om ytterligare villkor för jakten.

Jakttiden bestäms av länsstyrelsen till en eller flera perioder som tillsammans omfattar minst 70 dagar. Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen besluta att under viss del av jakttiden jakt endast får bedrivas efter vuxen älg av visst kön eller efter kalv.

Det finns cirka 7 200 A-områden med en total areal på närmare 23 miljoner hektar. Antalet fällda älgar uppgick jaktåret 2008/09 till närmare 48 000.

Ä-område

Regeringen får enligt 33 § fjärde stycket jaktlagen meddela föreskrifter om undantag från kravet på licens. Detta har skett i 3 § jaktförordningen. Enligt den bestämmelsen får ett område som har sådan storlek och arrondering att det medger vård av en i huvudsak egen älgstam registreras som älgskötselområde (Ä-område). Inom ett sådant sker jakten efter älg utan licens, men det ska finnas en skötselplan för området.

Möjligheten att registrera älgskötselområden infördes den 1 januari 1992 efter förslag i prop. 1991/92:9 om jakt och viltvård. I propositionen uttalades att många skäl talar för att det nu ansågs vara dags att ta steg i

en utveckling som syftar till ett system där jägarna och deras organisationer i största möjliga utsträckning övertar ansvaret för de praktiska älgfrågorna. Det nuvarande tilldelningssystemet med maximerade tilldelningar för A-områdena innebär enligt propositionen å ena sidan begränsningar i möjligheterna att få till stånd en ökad avskjutning. En god tilldelning av älg, vilket ger licenshavaren stor frihet i sin jakt, ger å andra sidan inte alltid ett från skadesynpunkt tillfredsställande jaktresultat vad gäller antal fällda djur och fördelning efter ålder och kön. Älgskötselområden borde mot denna bakgrund införas. Ett älgskötselområde innebär att jägarna och markägarna får det direkta ansvaret för älgvården och att skador av älg lättare kan motverkas. Eventuella eftersök förenklas och problemet med s.k. överskjutning elimineras. Den stora skillnaden mellan de båda områdestyperna är att något beslut om tilldelning av älg inte behövs för älgskötselområdena.

I propositionen angavs att 3 000–5 000 hektar för södra Sverige, och 5 000–8 000 hektar för norra Sverige, bör kunna tjäna som riktmärke för ett älgskötselområdes minsta storlek. Området måste dock vara så stort att det går att få en uppfattning om älgstammens storlek och utbredning inom området. Det måste också vara möjligt att bedriva en meningsfull vård av älgstammen och finnas förutsättningar för en biologiskt riktig beskattning av den. Det borde ankomma på länsstyrelsen att efter samråd med länsviltnämnden avgöra om ett jaktområde ska registreras som älgskötselområde. Förutom de tidigare nämnda faktorerna måste även de regionala förhållandena vad gäller älgtäthet och skadefrekvens få stor betydelse vid länsstyrelsens bedömning om lämplig storlek på ett älgskötselområde. Det är därvid angeläget att älgskötselområdenas storlek kan anpassas till de skillnader som kan föreligga i ett län mellan jordbruksbygder och skogsbygder. Även områdets arrondering måste tillmätas betydelse vid prövning av registrering av ett älgskötselområde.

Anslutningen till ett älgskötselområde ska enligt propositionen vara frivillig. Har tillräckligt många markägare ansökt om att deras mark ska registreras som älgskötselområde registrerar länsstyrelsen fastigheterna som älgskötselområde om fastigheterna tillsammans uppfyller de nyss angivna kraven för ett sådant område. Självfallet kan även en enskild fastighet ha en så stor areal att den kan registreras som älgskötselområde. Vill en fastighetsägare att hans fastighet inte längre ska vara ansluten till ett älgskötselområde kan han hos länsstyrelsen ansöka om att hans mark registreras som A- eller B-område eller inte registreras alls. Ett flertal omregistreringar inom ett älgskötselområde kan leda till att området inte längre uppfyller kraven för att få vara registrerat som ett sådant. Jakträttshavarna bör själva få besluta om hur samarbetet inom området ska ske. De måste dock utse någon företrädare för dem för kontakterna med länsstyrelsen. Någon form av avtal mellan jakträttshavarna inom ett älgskötselområde är nödvändig. Det krävs också normer för hur jakten och viltvården ska bedrivas. Det ska därför finnas en enkel plan för älgstammens skötsel. Den bör innehålla ett principiellt mål för älgvården inom området. Planen bör dock inte utgöra något krav för registrering av området, men den ska redovisas för länsstyrelsen sedan registrering har skett. Systemet med älgskötselområden bygger således på frivillighet och samverkan mellan olika former av licensområden och kalvjaktsområden. Jakten inom området kan efter jakträttshavarnas eget bestämmande ske

Prop. 2009/10:239
gemensamt över hela området eller för var och en enbart inom det område där respektive jägare har jakträtt.

Skötselplanen bör enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd beskriva den långsiktiga målsättning som fastställts för skötseln av älgstammen inom området. Det innebär att den bör innehålla uppgift om vilka åtgärder som ska vidtas för att begränsa skador av älg på gröda och skog samt riskerna för trafikolyckor orsakade av älg. Planen bör också innehålla uppgifter om älgbetessituationen, hur stor vinterstam området bedöms hålla samt hur stor den årliga avskjutningen bör vara. Länsstyrelsen bör regelbundet och minst vart tredje år göra en översyn av skötselplanerna. Naturvårdsverket rekommenderar att älgskötselområden bildas även på renbetesfjällen och ovanför odlingsgränsen.

Jakttiden bestäms av länsstyrelsen till en eller flera perioder som tillsammans omfattar minst 70 dagar.

Det finns drygt 700 älgskötselområden med en areal på drygt 13,3 miljoner hektar. Antalet fällda älgar uppgick jaktåret 2008/09 till drygt 33 000.

B-område

Enligt 33 § tredje stycket jaktlagen får ett område registreras som licensområde med tilldelning av ett valfritt djur om året om det finns särskilda skäl för en sådan registrering (särskilt licensområde eller B-område).

I prop. 1986/87:58 om jaktlag, m.m. föreslog regeringen, med viss övergångstid för vissa älgjaksområden, att jakten efter älg på andra områden än A-områden skulle gälla enbart älgkalv under en kort jakttid. Riksdagen ansåg visserligen att regeringens förslag om fri kalvjakt under en kort jakttid otvivelaktigt hade vissa fördelar, framför allt så till vida att det var enkelt att administrera och föga kostnadskrävande. Det utgjorde också ett starkt incitament till samgående med andra markinnehavare för gemensam licenstilldelning. Enligt riksdagens mening kunde dock dessa fördelar till stor del bibehållas även i ett system som i något större utsträckning tillgodosåg bl.a. innehavare av mindre markområden och gav en större del av jägarkåren möjligheter till jakt på vuxet djur. Riksdagen beslutade därför om ett system som till stora delar överensstämde med ett tidigare utredningsförslag såvitt avsåg områden som inte uppfyllde kraven för licensområde. Sådana områden borde av länsstyrelsen kunna registreras för tilldelning av ett valfritt djur om året (vuxet djur eller kalv) under en kort jakttid. Bland annat, följande principer borde vara vägledande vid bedömningen huruvida särskilda skäl för registrering förelåg:

- om jakträttshavaren ansökt men vägrats att ansluta marken till angränsande licensområde,
- om angränsande licensområde tillstyrker en registrering,
- när det finns flera jägare inom ett mindre område som inte alla utan vidare kan beredas plats i en ny jaktgemenskap,
- vid ansökan av äldre jakträttshavare som inte tidigare deltagit i någon jaktsamverkan,

- om praktiska möjligheter saknas att få mark ansluten till angränsande licensområde. Prop. 2009/10:239

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd för ansökan om registrering av B-område bör de av riksdagen beslutade särskilda skälen beaktas. För att kunna registreras som B-område bör arealen inte understiga 5 hektar. En jakträttshavare på en mindre mark som har etablerat en samverkan med jakträttshavare på andra marker bör enligt föreskrifterna normalt inte kunna få sin mark registrerad som ett eget B-område om han utan godtagbara skäl bryter sig ur en sådan samverkan.

Jakttiden är 5 dagar eller den kortare tid som länsstyrelsen bestämmer.

Det finns närmare 11 000 B-områden med en areal på cirka 725 000 hektar. Antalet fällda älgar uppgick jaktåret 2008/09 till drygt 1 700.

E-område

Vid behandlingen av prop. 1991/92:9 Jakt och viltvård fann riksdagen att det borde införas en möjlighet att registrera områden med en sammanhängande areal om minst 20 hektar för tilldelning av en älgkalv om året med den längre jakttid som gäller för A-områden (E-område). Riksdagen beslutade därför om en sådan ändring av 33 § tredje stycket jaktlagen (bet. 1993/94:JoU27).

En licens för jakt efter älgkalv får enligt 3 § andra stycket 2 jaktförordningen avse avskjutningen under längre tid än ett jaktår eller avse den totala avskjutningen inom flera E-områden.

Jakttiden bestäms av länsstyrelsen till en eller flera perioder som tillsammans omfattar minst 70 dagar.

Det finns närmare 7 000 E-områden med en areal på cirka 725 000 hektar. Knappt 1 000 älgar fälldes jaktåret 2008/09.

K-område

För områden som inte registrerats för älgjakt, s.k. K-områden, gäller enligt 33 § första stycket jaktlagen att endast älgkalv får jagas. Jakten är inte begränsad till ett visst antal djur.

Jakttiden är enligt bilaga 2 till jaktförordningen 5 dagar eller den kortare tid som länsstyrelsen bestämmer.

På K-områdena rapporterades jaktåret 2008/09 att 20 älgkalvar fälldes på 20 områden.

Jakttid

I bilaga 2 till jaktförordningen finns bestämmelser om jakttider för älg. I registrerade licensområden och i älgskötselområden ska länsstyrelsen bestämma jakttiden till en eller flera perioder som tillsammans omfattar minst 70 dagar. Jakttiden ska dock alltid ta sin början den första måndagen i september i norra delen av landet och den andra måndagen i oktober i övriga delar av landet. Älgjakten får inte pågå efter den sista februari. Vissa möjligheter till inskränkningar i jakttiden finns. Områden som brukar användas för friluftsändamål får nämligen undantas från jakt

lördagar, söndagar och helgdagar. Inom renskötelsns åretruntmarker får vidare länsstyrelsen besluta om en kortare jakttid än 70 dagar om det behövs av hänsyn till renskötelsen eller snöförhållandena. Prop. 2009/10:239

För B- och K-områden ska jakttiden vara 5 dagar eller den kortare tid som länsstyrelsen bestämmer. Jakttidens början ska vara densamma som för licensjakten.

Avgifter för älgjakt

För varje vuxen älg som fälls ska enligt 52 b § jaktförordningen jakträttshavaren betala en avgift som fastställs av länsstyrelsen (älgavgift). Avgiften varierar mellan länen, där Jämtlands län har den lägsta avgiften, 250 kronor, och Östergötlands län den högsta, 900 kronor.

Om fler älgar fällts än vad som följer av en licens ska enligt 52 c § därutöver en särskild avgift betalas, 7 000 kronor för en vuxen älg och 3 000 kronor för en kalv. Sådan avgift ska dock inte betalas om älgen eller dess värde förklaras förverkat eller om det är uppenbart oskäligt att kräva ut en avgift.

Anmälan av jaktresultat

För registrerade älgjaktsområden ska jakträttshavaren enligt 5 a § jaktförordningen anmäla jaktresultatet till länsstyrelsen inom två veckor efter jakttidens utgång. Detta gäller även om något djur inte fällts. Har älg fällts i annat fall ska anmälan ske inom två veckor efter jakttidens utgång. I 5 c § förordningen finns bestämmelser om vad en anmälan ska innehålla.

Överklagande

Länsstyrelsens beslut om registrering av licensområden får enligt 54 § jaktlagen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Övriga beslut enligt 33 § lagen får inte överklagas.

Samernas jakt efter älg

Fastighetsägaren har enligt 10 § jaktlagen jakträtten på den mark som hör till fastigheten. Enligt 25 § rennäringslagen (1971:437) har medlem i sameby emellertid rätt att jaga på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna när renskötsel är tillåten där. Medlem i sameby som tillfälligt uppehåller sig inom en annan samebys betesområde för renskiljning eller annat ändamål som har samband med renarnas skötsel får jaga i den samebyn för sitt uppehälle.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är förvaltningsmyndighet på miljöområdet och sektorsansvarig myndighet för jakt och vilt. Med stöd i jaktförordningen har verket utfärdat föreskrifter och allmänna råd om administrationen av jakt efter älg, kronhjort och stora rovdjur m.m. (NFS 2002:19). Naturvårdsverket behandlar även överklaganden av beslut om jakttidens längd, avregistrering av licensområde, registrering av älgskötselområde och skyddsjakt m.m.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna ansvarar för älgförvaltningen på länsnivå. Länsstyrelserna beslutar bl.a. om registrering av licensområden för jakt och älgskötselområden, om det antal älgar som får fällas i respektive licensområde (licensgivning) samt om jakttider, älgavgifter och vissa föreskrifter m.m. Älgvårdsfonderna förvaltas av länsstyrelserna som beslutar hur medlen ska användas. Det mest omfattande arbetet bedöms vara registreringen av licens- och älgskötselområden. Under senare år har det totala antalet av-, ny- och omregistreringar av sådana områden varit drygt 5 000 per år, där omregistreringar står för den största andelen. Uppskattningsvis omregistreras hälften av områdena under en treårsperiod.

Viltförvaltningsdelegationerna

Den 1 februari 2010 inrättades viltförvaltningsdelegationer inom varje länsstyrelse med stöd av förordningen (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer. Delegationerna ersatte de tidigare regionala rovdjursgrupperna och viltvårdsnämnderna, som enligt 39 § jaktlagen var knutna till länsstyrelserna med uppgift att vara rådgivande organ i viltvårdsfrågor. Viltvårdsdelegationerna har till uppgift att vara organ för samverkan i frågor som rör viltförvaltningen som helhet inom länet. Viltförvaltningsdelegationernas uppgifter i fråga om allmän viltförvaltning är att besluta om övergripande riktlinjer för älg-, hjort-, vildsvins- och rovdjursförvaltningen i länet, licensjakt och skyddsjakt samt om bidrag och ersättningar enligt viltskadeförordningen (2001:1724).

Landshövdingen är ordförande i delegationen. Det ska därutöver finnas fem ledamöter som är politiska företrädare och som utses efter förslag av landstinget. I län med rennäringsdelegation ska en av de politiska företrädarna utses efter samråd med Sametinget. Det ska vidare finnas en ledamot som har särskild kunskap i frågor om trafiksäkerhet och illegal jakt samt en ledamot för vart och ett av följande intressen: jakt och viltvård, naturvård, friluftsliv, ägare och brukare av jordbruksmark, lokalt näringsliv och turism, rennäring samt skogsnäring. Dessa ledamöter ska utses efter förslag av den eller de berörda intresseorganisationerna i länet.

Skogsstyrelsen är förvaltningsmyndighet för frågor om skogsbruket och har i uppgift att verka för att landets skogar vårdas och brukas på ett sådant sätt att de beslutade målen för skogspolitiken uppnås. Skogsstyrelsens rådgivning till markägare i syfte att uppnå de skogspolitiska målen inkluderar information och kunskapsförmedling om hur betesskador av vilt kan minskas i den brukade skogen.

Svenska Jägarförbundet

Svenska Jägarförbundet är Sveriges största jägarorganisation och organiserar cirka 195 000 av landets totalt 260 000 jägare. Förbundet har sedan 1938 ett allmänt uppdrag att leda delar av jakt och viltvården i Sverige. Ersättning för detta arbete, där älgförvaltning ingår, lämnas ur Viltvårdsfonden.

Svenska Jägarförbundet har en rikstäckande organisation genom 23 länsföreningar, vilka i sin tur är organiserade i totalt cirka 370 jaktvårds-kretsar.

Samråd om älgförvaltningen

Svenska Jägarförbundet har tillsammans med Lantbrukarnas Riksförbund, LRF/Skogsägarna, Jägarnas Riksförbund och Skogsindustrierna träffat en principöverenskommelse om riktlinjer för samråd om älgförvaltningen på lokal nivå. Målet är att enighet ska uppnås i samrådet. Vid samrådet utarbetas ett förslag om avskjutningens storlek, tilldelning, avskjutningsprinciper, jakttider, skadeförebyggande åtgärder och biotopvårdsåtgärder som redovisas i ett protokoll.

De organisationer som representeras vid de lokala samråden är i första hand Svenska Jägarförbundet, Jägarnas Riksförbund och Lantbrukarnas Riksförbund. Härutöver deltar även Skogsstyrelsen och företrädare för skogsindustrierna samt olika markägarorganisationer. I drygt en tredjedel av samråden deltar även företrädare för älgskötselområdena. Polisen, Vägverket, kommuner, Naturskyddsföreningen, allmänningar, större A-licensområden och företrädare för rennäringen deltar också i en del lokala samråd.

Älgvårdsfonden

Avgifterna för fällda älgar ska bilda en älgvårdsfond. De årliga intäkterna uppgår totalt till mellan 17 och 18 miljoner kronor. Från älgvårdsfonderna överförs enligt regeringens beslut den 12 januari 1995 100 kronor av varje fällavgift till Viltvårdsfonden. Länsstyrelsen beslutar om användningen av resterande medel.

Länsstyrelsen har rätt att ta ut medel ur fonden för att täcka kostnader för administration av älgjakten. Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om administration av jakten efter älg, kronhjort och stora rovdjur m.m. får dock högst 10 basbelopp per år tas i anspråk (i Västra Götaland högst 20 basbelopp), vilket innebär ett belopp om

403 000 kronor år 2007. För 2007 har åtta länsstyrelser uppgett att de har tillgodogjort sig hela det beloppet medan älgvårdsfonderna i andra län i många fall endast gav utrymme att täcka delar av administrationskostnaderna. Länsstyrelserna har därför i flera fall fått täcka en del av kostnaderna för älgadministrationen med ramanslaget.

Under senare år har medel ur fonderna, förutom till täckande av kostnaderna för administrationen vid länsstyrelsen, använts till bl.a. bidrag till skjutbanor, inventering, utbildning, administration av lokala samråd och datorstöd.

5 En ny älgförvaltning

5.1 Dagens älgförvaltning behöver förändras

Regeringens bedömning: Dagens älgförvaltningssystem bör förändras i syfte att skapa en älgstam av hög kvalitet i balans med betesresurserna. Förvaltningen bör ta hänsyn till viktiga allmänna intressen som rovdjur, motverkande av trafikolyckor med älg, skador på skog samt inverkan på övrig biologisk mångfald. Morgondagens älgförvaltning bör präglas av samverkan mellan de aktörer som påverkar älgstammen.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Naturvårdsverket, Sveriges Lantbruksuniversitet, Skogsstyrelsen och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* är angelägna om att minska älgens påverkan på den biologiska mångfalden. *Vägverket* anser att utredningens förslag om en älgförvaltning baserad på ekologiska förutsättningar och lokalt inflytande är en bra utgångspunkt. *Svenska Jägareförbundet* är frågande till den redovisade jämförelsen mellan älgjaktens värde och skogsbrukets samlade produktionsvärde. *Jägarnas Riksförbund* anser att utredaren borde lyfta positiva värden med älgen bl.a. den ekologiska och klimatsmarta köttresurs älgen utgör och att förstärkning av dem också bör vara en drivkraft till förändring. *Sveaskog AB* anför att markägarnas inflytande är avgörande för beslut om älgstammens storlek på alla nivåer i systemet eftersom markägaren har ansvaret att uppfylla kraven enligt skogsvårdslagen och andra bestämmelser. För markägare är det också nödvändigt ur ekonomisk synvinkel att kunna påverka viltskadorna så att de är i balans med skogs- och jordbruk. *Lantbrukarnas Riksförbund* poängterar att det som gör problemet med älgskadorna särskilt besvärande är det faktum att den enskilde skogsägaren med dagens system har mycket begränsade möjligheter att själv påverka älgstammens storlek, samtidigt som han eller hon måste ta konsekvenserna av skadorna på skogen. Det kan gälla kostnader för upprepade föryngringsåtgärder eller uthägnader om man vill försöka anlägga tallskog. Konsekvensen av detta är att älgstammen snarare än skogsägaren idag styr trädslagsvalet. Detta har lett till en mycket stark minskning av andelen tall i skogsföryngringarna och att föryngringen av vissa lövträdslag kraftigt begränsats. På sikt kommer

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Länsstyrelserna, utom *länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Värmlands län* ställer sig positiva till promemorians förslag. Det gör även *Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Sveaskog AB, Skogsindustrierna, Lantbrukarnas Riksförbund* och *Statens fastighetsverk*. *Svenska Samernas Riksförbund* är negativa till förslaget medan *Svenska Jägareförbundet* och *Jägarnas Riksförbund* i huvudsak är positiva till en förändring av älgjaktssystemet men inte på det sätt som föreslås i promemorian.

Skälen för regeringens bedömning

Älgen som resurs och problem

Jakt är en viktig källa till rekreation och försörjning. Älgjakten intar här en särställning. Älgen är även en betydelsefull djurart för upplevelsevärde i skogen och ett viktigt bytesdjur för landets största rovdjur, björn och varg. Den svenska älgstammen har under det senaste seklet genomgått stora förändringar genom ett förändrat skogsbruk som har skapat stora mängder älgbete och en älgförvaltning som har varit starkt inriktad på att öka älgstammen. Genom ökat kalvskytte och sparande av kor växte från 1960-talet stammen markant och gav förutsättningar för den s.k. älgexplosionen under 1970-talet, som kulminerade i en avskjutning av cirka 174 000 älgar 1983. Under de senaste åren har det skjutits drygt 80 000 älgar.

Älgköttet har ett betydande ekonomiskt värde som uppskattas till 500 miljoner kronor. Därtill kommer rekreativvärde i samband med jakten.

Älgstammen förorsakar å andra sidan förluster i skogsbruket och lantbruket genom betesskador på skog och grödor. Härtill kommer skador i trafiken.

För de stora skogsbolagen i norra Sverige är de samlade intäkterna av älgjakt mindre än en procent av virkesintäkterna. I södra Sverige utgör intäkterna av jakten en något större andel på grund av högre priser för jakt. Skogsstyrelsen har i en rapport tagit upp frågan om älg- och rådjursstammarnas kostnader och värde. Sammantaget beräknas där de årliga samhällsekonomiska kostnaderna för älg- och rådjursstammarna vid dagens nivå till cirka 2 miljarder kronor, varav cirka två tredjedelar avser viltolyckor i trafiken, medan resterande del belastar skogsbruket och skogsindustrin. De årliga samhällsekonomiska värdena, dvs. rekreativvärde och köttvärde, uppgår även dessa med dagens viltstammar till cirka 2 miljarder kronor. Även om älgstammen minskar så att kostnaderna för samhället blir betydligt lägre än dagens, bedöms inte intäkterna från älgjakten sjunka i motsvarande grad (Skogsstyrelsens promemoria Föryngringsresultat i R-polytax för 2005–2007). Den stora utmaningen består således i att hitta den lämpliga avvägningen där de önskade effekterna av älg i landskapet och de oönskade är förenliga.

Älgens bete sätter ned virkesproduktionen och inverkar negativt på virkeskvaliteten. Skadorna uppkommer genom att topp- och sidoskott betas. Även stambrott och barknag förekommer. Bete på trädens skott förekommer så länge de är inom räckhåll. För älgens innebär det träd som är mellan 0,5 och 4 meter höga. Trampskador samt fejnings- och slagskador gjorda med hornen förekommer också, om än i betydligt mindre omfattning. De biologiska effekterna av betningen är för träden minskad tillväxt, nedsatt vitalitet och att de i vissa fall dör. Dessutom hämmas trädens konkurrenskraft i förhållande till andra trädslag, som exempelvis gran. Nedsatt vitalitet gör också träden mer mottagliga för sekundära angrepp av exempelvis svampar och insekter. Skogforsk, det svenska skogsbrukets forskningsinstitut, har uppskattat kvalitetsförlusterna till cirka 1,3 miljarder kronor per år enbart i tallungskog vid en skadenivå på 5–7 procent och till cirka 500 miljoner kronor vid en årlig skadenivå på 2–3 procent vid en tioårig skadeexponering.

Betets inverkan på trädslagssammansättning och biologisk mångfald

I ett landskap som domineras av barrskogsodling är flera av de vanliga lövträden som asp, rönn och sälg i stor utsträckning motarbetade eftersom de har ett lågt ekonomiskt värde för skogsproduktion. Trädslagen är begärliga för betande klövvilt och hålls därför tillbaka även av dessa. Föryngringen av ädellövträd är också påverkad av det höga betetrycket. När det gäller ädellövträd anses stängsel vara en förutsättning för att skoglig föryngring ska lyckas. Effekten är sammantaget att få individer av lövträd når trädbildning vilket även påverkar rekryteringen av nya träd. På grund av skogsbruk och bete är således andelen gamla lövträd av grov diameter låg och rekryteringen av nya lövträd bekymmersam. Fullstora träd av dessa arter i vårt barrskogslandskap anses vara viktiga bärare av skoglig biologisk mångfald. En stor del av skogens rödlistade arter är knutna till gamla eller döda lövträd. Även allmänt förekommande arter missgynnas av lövträdens tillbakagång.

Utöver lövträdens tillbakagång i landskapet innebär även ett utökat nyttjande av gran på bekostnad av tall negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden. Stora betesskador på tallskog i främst södra Sverige har lett till att allt färre skogsägare där vill hålla fast vid valet av tall på sina marker. I stället planteras i allt högre utsträckning den av älgen mindre begärliga granen. I Götaland visade en inventering 2003–2005 att gran planteras på 38 procent av den mark som betraktas som lämplig för tall. Södra Skogsplantor AB och Södra Odlarna TVE AB redovisar att tall utgjorde cirka 25 procent av det totala antalet sålda plantor år 1985 mot endast cirka 5 procent år 2008.

Särskilt om vintern märks skillnaden i betespåverkan tydligt. Under perioder med djup snö uppstår omfattande betesskador på tall medan granen lämnas att stå i det närmaste orörd. Då allt fler skogsägare väljer att återplantera tallmarker med gran blir betetrycket desto hårdare på de marker som trots allt planteras med tall. Minskande andel tall i landskapet missgynnar de arter som på ett eller annat sätt i sin livscykel är knutna till tallmarkens ekosystem. Ekosystemet i en enskiktad lik-

åldrig granskog är generellt väsentligt artfattigare än i annan skog. Återbeskogning med gran har negativa effekter för viltet eftersom foderproduktionen i en granskog är låg. Granen i sig betas, som tidigare nämnts, i liten utsträckning och förekomsten av begärlig undervegetation som blåbärs- och lingonris är sparsam i en tät granskog. Klövviltet nyttjar granskogen i stort sett endast för skydd. Lövvuppslag, bärris, gräs och örter som är begärliga för viltet kan däremot i högre utsträckning breda ut sig utan att hämmas av skugga i växande tallbestånd. Konsekvenserna av att plantera gran på mark lämplig för tall medför, utöver de beskrivna effekterna för den biologiska mångfalden, framtida produktionsförluster och en ökad risk för skador relaterade till torka och vind.

Trafikolyckor med älg

Älgen orsakar olyckor i trafiken. År 2009 rapporterades drygt 5 700 trafikolyckor med älg. Av dessa hade sex dödlig utgång. Samhällets kostnader för älgolyckor beräknas överstiga en miljard kronor årligen.

Arbetsintensiv administration

Dagens älgförvaltning innehåller ett flertal olika möjligheter att jaga älg, tre olika former av licenser samt sam- och storlicenser, inom registrerade älgskötselområden och kalvjakt under högst fem dagar. Det nuvarande systemet innehåller så många olika licenser och andra förvaltningsformer att det blir svårt att överblicka och förstå. Det föranleder också mycket administrativt arbete med omregistreringar mellan olika former av licensområden. Under åren 2006–2008 var det totala antalet av-, ny- och omregistreringar av sådana områden drygt 15 000. Det innebär att när tre år har passerat har hälften av alla befintliga licensområden ändrats och registrerats om.

Bristande helhetssyn

Länsstyrelsens beslut om tilldelning till licensområden omfattar inte all älgmark då älgskötselområdenas arealer inte ingår. Det finns också svårigheter för länsstyrelsen att överblicka den jakt som sker inom älgskötselområdena, dels eftersom älgskötselområdenas planer kan revideras under den tid de löper, dels eftersom uppföljning av jakten sker i varierande grad. Ofta saknas även ett samspel mellan de lokala samråden och älgskötselområdena. En brist i dagens system för älgförvaltning är därför att det saknas egentliga möjligheter att få en överblick och ta ett övergripande ansvar för förvaltningen inom ett större område t.ex. länet. Utan någon riktig översikt eller styrning över avskjutningen riskerar tilldelningen att bli allt för försiktig.

Länsstyrelsernas tilldelningsbeslut har litet inflytande på den faktiska avskjutningen. Det beror på att endast en liten andel av de älgar som länsstyrelsen tilldelar verkligen fålls. När det gäller de län som inte tillämpar fri kalvjakt var den genomsnittliga andelen fällda älgar av det tilldelade antalet älgar jaktåret 2007/08 drygt 58 procent och jaktåret 2006/07 knappt 54 procent. Detta innebär att de överväganden som görs mot bakgrund av tillgängliga underlag om älgstammen, skogen m.m. sedan inte får avsett genomslag och intentionen att styra går förlorad. Den licens som tilldelas av länsstyrelsen blir snarare en maximinivå istället för ett mål att uppnå. Markägare med stora betesskador är de som blir värst lidande. Högt betestryck av klövvilt på tallungskog och lövträd innebär, som nämnts ovan, även storskaliga negativa förändringar i trädslagssammansättning på landskapsnivå.

5.2 En kunskapsbaserad älgförvaltning

Regeringens bedömning: Älgförvaltningen bör vara lokalt förankrad och ekosystembaserad. Målet är en livskraftig älgstam av hög kvalitet som är i balans med betesresurserna och en produktionsanpassad älgjakt. Administrationen av älgjakten bör förenklas. Älgjakten bör i högre grad än idag vara målstyrd.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Naturvårdsverket* anser att den föreslagna modellen kan hjälpa till att förenkla den framtida älgförvaltningen. Vidare är det positivt att försöka minska administrationen kring älgjakten. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att en ekosystembaserad lokal älgförvaltning, anpassad till såväl älgstammens demografi som de lokala ekologiska förutsättningarna varit möjlig att uppnå genom långt mindre ingripande förändringar i den nuvarande förvaltningen än den utredningen föreslagit. *Länsstyrelsen i Örebro län* anser att utredningen lägger en bra grund till en förvaltningsmodell för älg som syftar till en ekosystembaserad lokal förvaltning. Länsstyrelsen understryker att ett kunskapslyft behövs i älgförvaltningen och att bättre underlag krävs för att en ekosystembaserad lokal förvaltning ska komma till stånd. Förslaget att nuvarande licenssystem försvinner tillstyrks. *Sveriges lantbruksuniversitet* stöder helt ansatsen om en ekosystembaserad, adaptiv förvaltningsmodell med lokal utgångspunkt. Att förvaltningen utgår ifrån ekosystemet är en riktig utgångspunkt för en bättre förvaltning av älg. I ekosystemet ingår allt vilt och dess miljö, men även människan. Förvaltningen ska utföras på lägsta lämpliga nivå för att skapa engagemang och delaktighet.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Örebro, Dalarnas, Jämtlands och Västernorrlands län, Skogsstyrelsen, Skogsindustrierna, Norra skogsägarna, Skogsägarnas markägargrupp och Södra skogsägarna*

Skälen för regeringens bedömning: För viltförvaltningens del har regeringen tagit fasta på den s.k. ekosystemansatsen genom att inrätta länsvisa viltförvaltningsdelegationer med en bred representation av politiker och intresseorganisationer vid varje länsstyrelse. Ekosystemansatsen bör vara utgångspunkten även för det nya älgförvaltnings-systemet.

Ekosystemansatsen

Ekosystemansatsen har sitt ursprung i FN:s konvention om biologisk mångfald (SÖ 1993:77). Den är en arbetsmetod eller förvaltningsstrategi för bevarande och hållbart nyttjande av naturresurser som även inkluderar rättviseaspekter. Ekosystemansatsen erkänner att människan är en del av ekosystemen och innebär att alla berörda bör vara med när målen för förvaltningen formuleras. Ansatsen lyfter fram att ekosystemen har en viktig funktion när det gäller att producera varor och tjänster, s.k. ekosystemtjänster, som människor är beroende av.

Enligt ekosystemansatsen ska åtgärder genomföras på den lägsta lämpliga nivån i syfte att skapa engagemang och delaktighet. Mervärdet av att använda ekosystemansatsen som arbetsmetod är att helheten betonas och att berörda aktörer är delaktiga i att formulera målen för förvaltningen samt i själva förvaltningen. Ekosystemansatsen betonar även vikten av försiktighetsprincipen. När det gäller älgförvaltningen kan försiktighetsprincipen komma att handla om älgbetets påverkan på den biologiska mångfalden och i områden med rovdjur att inte tillåta att tätheterna av älg blir för låga.

En adaptiv förvaltning

Ekosystemansatsen förutsätter bland annat att man inom förvaltningen tar hänsyn till att människans kunskap om hur ekosystemen fungerar inte är fullständig. Förvaltningen ska vara adaptiv, vilket innebär en anpassning till nya eller förändrade förhållanden. I en adaptiv förvaltning planeras åtgärder, följs upp och justeras kontinuerligt mot uppsatta mål på ett kunskapsuppbyggande sätt. Resurssystemen, såsom skog, rovdjurs- och älgbestånd, förändras kontinuerligt. Populationer ökar eller minskar i täthet eller utbredning pga. mänsklig påverkan eller av naturliga orsaker. Skötseln av resurserna bör då justeras med hänsyn till förändringen. Det behövs således inventeringar för att fånga upp förändringarna. Utifrån dessa kunskaper kan mål ställas upp och åtgärder sedan vidtas för att nå målen. I en adaptiv förvaltning är lärandet en ständigt pågående process.

Ekosystembaserad lokal förvaltning

Utgångspunkten i förvaltningen av älgen bör vara en ekosystembaserad lokal förvaltning. En sådan tar hänsyn till att älgen ingår i ett, eller flera, ekosystem med växter och andra djur. Det gäller framför allt den växtlighet som utgör älgens föda, andra klövviltarter som konkurrerar

med älgen om födan och rovdjur för vilka älgen i sin tur utgör föda. En lokal älgförvaltning måste utgå från den resurs som ska förvaltas, älgen, och hur stor effekt som åtgärder kan få på det som ska förvaltas.

En naturlig geografisk avgränsning av en stam bör därför eftersträvas. Man måste dock också göra administrativa överväganden för att skapa en förvaltning som fungerar i praktiken och det finns därför behov av olika nivåer inom ett sådant system. En lokal förvaltning ska ge dem som har i uppgift att förvalta älgen möjlighet att påverka samtidigt som den medger överblick. Förvaltningen måste ha en struktur för att fastställa en målsättning för älgstammen och tillgång till styrmedel som gör det möjligt att nå denna målsättning. Viktiga förutsättningar för en ekosystembaserad lokal förvaltning är kunskap och uppföljning.

En livskraftig älgstam av hög kvalitet

Med uttrycket en livskraftig stam avses normalt att risken för utdöende ska vara liten. Begreppet används ofta i sammanhang där hotade arter berörs. Älgen i Sverige är idag inte hotad utan tvärtom livskraftig. Låg medellivslängd och skev könskvot är dock parametrar som kan bidra till att sänka livskraften i en stam. Likaså kan en undermålig förvaltning leda till genetisk utarmning eller påtagligt mycket sjukdomar. En älgstams kvalitet mäts ofta i form av det antal kalvar som föds per ko, slaktvikt och hornstorlek, dvs. egenskaper som i låg grad beror på ärftlighet. I begreppet ”en livskraftig älgstam av hög kvalitet” ligger således flera olika faktorer som kan ha olika stor betydelse för olika intressenter.

Produktionsanpassad älgjakt

Av förarbetena till jaktlagen framgår att älgstammens storlek genom lämplig avskjutning ska anpassas till betestillgången, de areella näringarna och trafiksäkerheten och att detta innebär att älgjakten ska vara produktionsanpassad (jfr prop. 1986/87:58 s. 37 f.). En anpassning måste i dag också ske till förekomsten av rovdjur för vilka älgen är bytesdjur. När älgstammens storlek anses lämplig med hänsyn till detta bör beskattningen därefter avse vad som produceras, dvs. jakten bör anpassas till reproduktionen.

En älgstam i balans med betesresurserna på lång sikt

Älgstammens storlek måste anpassas till den rådande och den framtida fodertillgången. Prognoser om den framtida fodertillgången för älgen är därför av central betydelse för möjligheten att anpassa älgstammen till betesresurserna. Hänsyn måste också tas till förekomst av stora rovdjur, förutsättningarna för skogsproduktion och den biologiska mångfalden. En sådan balans kan uppnås på olika nivåer, men utgångspunkten bör vara att nå den inom ett område som är så stort att det kan anses omfatta en egen älgstam.

Administrationen av älgförvaltningen ska vara så enkel som möjligt samtidigt som den på ett kostnadseffektivt och rättssäkert sätt gör det möjligt att förvalta älgstammen i enlighet med de mål som ställs upp.

En helhetssyn på förvaltningen av älgen

Förvaltningen av älgen ska präglas av en helhetssyn. Den ska vara uppbyggd av samma byggstenar i hela landet och samma regelverk och system ska gälla oavsett var man äger mark eller jagar. Det ska finnas en tydlighet för alla oavsett var i förvaltningen man befinner sig och systemet för förvaltning ska vara enkelt och lätt att förstå för alla inblandade.

6 En ny struktur för älgförvaltningen

6.1 Älgförvaltningsområden

Regeringens bedömning: Större förvaltningsområden för den övergripande älgförvaltningen bör inrättas i de län som hyser en jaktbar älgstam. Inom varje sådant område bör en arbetsgrupp, en älgförvaltningsgrupp, tillsättas. Gruppen har till uppgift att upprätta en älgförvaltningsplan för området.

Länsstyrelsen bör besluta om indelning av länets älgjaktmark i älgförvaltningsområden. Utgångspunkten bör vara att ett älgförvaltningsområde omfattar en i huvudsak egen älgstam.

För varje älgförvaltningsområde bör länsstyrelsen utse en älgförvaltningsgrupp som består av tre representanter för markägarna och tre för jakträttshavarna. Dessa utses efter förslag av markägarnas och jägarernas organisationer. I Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län bör en företrädare för rennäringen ersätta en av jägarrepresentanterna i förvaltningsgruppen. Denne bör utses efter förslag av Sametinget. Till ordförande för gruppen utses en markägarrepresentant. Ordföranden bör ha utslagsröst vid lika antal röster i omröstning. Ledamöter i älgförvaltningsgrupperna bör vara förordnade den 1 juli 2011.

Utredningens bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Utredningen har dock föreslagit att älgförvaltningsgrupperna ska bestå av tre representanter för markägarna och två för jägarna samt minst en samisk representant.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till inrättandet av älgförvaltningsområden. På detaljnivå finns dock skiljaktiga meningar. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, *Skogsindustrierna*, *Sveaskog AB*, *Svenska kyrkan*, *Viltskadecenter* och de flesta *länsstyrelserna* vänder sig emot att älgförvaltningsområdena endast ska vara rådgivande. *Svenska Jägarförbundet*, *Länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Sveriges jordägareförbund* och *Jägarnas Riksförbund* har motsatt uppfattning och framhåller vikten av älgskötselområdenas egenstyrelse.

LRF, länsstyrelserna i Västernorrlands och Västerbottens län, Sveaskog AB, Skogsindustrierna, Svenska kyrkan och Viltskadecenter framhåller att älgförvaltningsområdena bör ha befogenheter att besluta om avlysningsjakt. *Skogsstyrelsen, Sveriges jordägareförbund, Sveriges lantbruksuniversitet, Viltskadecenter, Sveaskog AB, LRF och Skogsindustrierna* är positiva till att markägarna föreslås få majoritet i älgförvaltningsgruppen, medan *Svenska Jägareförbundet, länsstyrelserna i Jönköpings, Värmlands och Norrbottens län* i stället önskar en jämn representation intressena emellan.

Efter ordinarie remissberedning av betänkandet har en överenskommelse träffats mellan Skogsindustrierna, Södra Skogsägarna ekonomisk förening, Svenska Cellulosa Aktiebolaget (SCA), LRF och Svenska Jägareförbundet. Man har bl.a. enats om följande. En jämn representation mellan jägare och markägare i älgförvaltningsgruppen, där en representant för markägarna ska vara ordförande. Älgförvaltningsplanen som tas fram av älgförvaltningsgruppen baseras på sammanställda fakta, älgskötselområdenas planer och ett årligt samråd med ingående jaktområden. Planen granskas och fastställs av viltförvaltningsdelegationen. Älgförvaltningsgruppen har möjlighet att tillämpa avlysningsjakt i jaktens senare skede om avskjutningen starkt och omotiverat avviker från planerad avskjutning.

Promemorians bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. I promemorian anges dock att jakten kontinuerligt ska följas upp av älgförvaltningsgrupperna och inte, som enligt regeringens bedömning, huvudsakligen mellan jaktsäsongerna. Antalet ledamöter i älgförvaltningsgrupper inom renskötselområdet föreslås i promemorian vara sju; tre representanter för markägarna, tre för jägarna och en representant för rennäringen.

Remissinstanserna: *Statens fastighetsverk, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att vad som anförs i promemorian i huvudsak är bra men att förslaget om älgförvaltningsgruppens sammansättning i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län behöver justeras så att markägarna även i dessa län får den starkaste ställningen i älgförvaltningsgruppen. *Svenska Samernas Riksförbund* och *Sametinget* saknar en analys av den samiska jakträtten och ställer sig frågande till att enbart ha en representant för rennäringen i älgförvaltningsgruppen.

Benämningen älgförvaltningsområde bör enligt *Länsstyrelsen i Jönköpings län, Lantbrukarnas Riksförbund* och *Svenska Jägareförbundet* ersättas med viltförvaltningsområde med möjligheten för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter inom förvaltningen av övriga jaktbara arter. *Länsstyrelsen i Örebro län* anför att eftersom gränserna för älgförvaltningsområdena föreslås följa naturliga barriärer för älgen, och därmed delas mellan län i viss mån, måste det finnas klara riktlinjer för vilken länsstyrelse som ska ansvara för ett särskilt område och också t ex. till vilken länsstyrelse fällavgifter inom områdena ska betalas. *Sveaskog AB* tillstyrker att älgförvaltningsplanen som tas fram av älgförvaltningsgruppen ska vara styrande för avskjutningen inom älgförvaltningsområdet. *Sveaskog AB* avstyrker dock att administrativa gränser i normalfallet ska vara skäl för att dela förvaltningsområden.

Sveriges jordägareförbund avstyrker den möjlighet för älgförvaltningsgruppen som föreslås i promemorian att för länsstyrelsen framhålla behovet av ändring av förvaltningsområdets älgförvaltningsplan under pågående jakt. *Svenska Jägareförbundet och Sveriges jordägareförbund* anser att älgförvaltningsplanerna skall byggas underifrån, bland annat baserade på älgskötselområdets planer.

Skälen för regeringens bedömning

Större områden för älgförvaltning

Som anförts i avsnitt 5 kan det konstateras att möjligheten till en reell styrning av älgjakten har uteblivit trots att dagens älgförvaltningssystem har en avsevärd administration. Regeringen anser att en ny form av organiserad samordning av älgjakten över stora områden kan förbättra styrningen av älgjakten i syfte att uppnå målet om en älgstam av hög kvalitet i balans med betesresurserna. De av utredningen föreslagna älgförvaltningsområdena kan svara mot de behov av större områden för förvaltningen som framkommit utan att de antar formen av tvångssamfälligheter. Det är därför regeringens bedömning att områden för förvaltning av älg, s.k. älgförvaltningsområden, bör bildas. Utgångspunkten ska vara älgens rörelsemönster i landskapet och att området ska omfatta merparten av en älgstam.

Förvaltningen ska vara ekosystembaserad. Det innebär att hänsyn ska tas till de resurssystem som påverkas av älgen. Viktiga allmänna intressen ska därmed beaktas, såsom bl.a. trafiksäkerhet, förekomst av rovdjur, skador på skog och biologisk mångfald. Förvaltningen bör därför ske över större områden. Sådana områden bör kunna skapa ökade möjligheter att kostnadseffektivt ta fram de underlag i form av bl.a. inventeringar som är nödvändiga för en adaptiv förvaltning. Ett sådant område bör kunna omfatta en i huvudsak egen älgstam. Med utgångspunkt från en individs hemområde uppnås 80 procent av en egen stam vid en areal om 50 000 hektar i södra Sverige och 70 000 mer än 100 000 hektar i norra Sverige. En naturlig utveckling är att områdena i framtiden också kan vara en utgångspunkt för förvaltningen av andra klövviltarter än älg.

Bildandet av älgförvaltningsområden

Länsstyrelserna bör få i uppdrag att efter samråd med markägarnas och jägarnas organisationer indela länen i älgförvaltningsområden. Undantag bör gälla för de län eller delar av län som helt saknar älg. Det torde vara lämpligt att det inom länsstyrelsen är viltförvaltningsdelegationerna som handlägger frågor om att inrätta älgförvaltningsområden. Indelningen bör i första hand utgå från principer om naturliga barriärer där älgstammen i idealfallet är avskärmd från andra förvaltningsområden genom exempelvis större vägar eller vattendrag. Områdena bör så långt det är möjligt vara sammanhängande. För att tillgodose önskemålet om sammanhängande områden bör älgförvaltningsområden kunna vara länsöverskridande eftersom indelningen i älgförvaltningsområden bör ha förutsättningar att hållas stabil över en lång tid. Befintliga väl fungerande älgskötsel-

områden ska i största möjliga mån bibehållas om länsstyrelsen finner det vara lämpligt och om det kan antas att lösningen är långsiktig. Väl fungerande älgskötselområden är förvaltningsområdets ryggrad och i stor utsträckning en förutsättning för att området ska fungera bra i praktiken. Därför bör den lokala viljan att samverka inte motverkas. Ett befintligt väl fungerande älgskötselområde kan därmed delas av en gräns mellan två älgförvaltningsområden om länsstyrelsen finner det vara lämpligt.

Inom ett län bör antalet älgförvaltningsområden inte vara alltför stort. Ett stort antal områden skulle försvåra länsstyrelsens möjligheter till uppföljning av älgförvaltningsområdenas arbete. Detta innebär särskilt för Norrbottens läns del att områdena kan komma att bli mycket stora. Det bör där kunna övervägas om en och samma älgförvaltningsgrupp kan styra flera älgförvaltningsområden. En sådan ordning kan vara lämplig om det finns svårigheter att finna tillräckligt antal lämpliga personer till alla älgförvaltningsgrupperna samt för att minska de administrativa kostnaderna. I vissa län har Svenska Jägareförbundet påbörjat en samverkan inom större områden. Dessa skulle kunna vara en utgångspunkt för diskussionen kring bildandet av älgförvaltningsområden. Det är dock länsstyrelsens uppgift att, efter samråd med berörda intressegrupper, fastställa gränserna för områdena.

Älgförvaltningsgruppernas sammansättning

Inom varje älgförvaltningsområde bör en arbetsgrupp, en älgförvaltningsgrupp, tillsättas. Älgförvaltningsgrupperna ska efter förslag av jägarnas och markägarnas organisationer utses av länsstyrelsen och bör vara sammansatta av personer med bl.a. skoglig och jaktlig kompetens. Regeringen anser att det bör finnas en jämvikt mellan jägar- och markägarintressena. Denna ståndpunkt skiljer sig från utredningens förslag att ge markägarna en representant mer än jakträttshavarna i gruppen. Regeringen delar dock utredningens syn att markägarna, som är de som har ansvaret för vården av skogen, trots en jämn representation måste ges den starkaste ställningen i gruppen. Till ordförande i älgförvaltningsgruppen ska därför utses en representant för markägarna. Ordföranden ska ha utslagsröst vid lika antal röster vid omröstning.

Tre ledamöter bör således representera markägarna inom och utom älgskötselområden och tre bör representera jägarna. Inom de tre nordligaste länen, där samerna har jakträtt, ersätter en representant för rennäringen en jägarrepresentant. Denne bör utses efter förslag av Sametinget. Grupperna bör således bestå av sex personer i varje län som hyser en jaktbar älgstam. Det bör också vara möjligt att adjungera ytterligare experter vid behov av särskild kompetens i syfte att bistå med tolkning av inventeringsunderlag eller framtagande av foderprognoser för området. Såvida gruppen inte beslutar om annat bör ordförande få uppdraget att agera kontaktperson gentemot länsstyrelsen. Ledamöterna bör utses för en tid av tre år för att få kontinuitet i arbetet. För uppdraget bör utgå visst arvode. En och samma älgförvaltningsgrupp bör vid särskilda omständigheter kunna omhänderta flera älgförvaltningsområden. En sådan ordning kan vara lämplig om det finns svårigheter att finna ett tillräckligt antal lämpliga personer till älgförvaltningsgrupperna

inom ett län. Naturvårdsverket bör meddela de ytterligare föreskrifter som behövs bl.a. för bildande av älgförvaltningsområden och utnämning av ledamöter i älgförvaltningsgrupper samt om arvodering. Prop. 2009/10:239

Älgförvaltningsgruppernas uppgifter

Älgförvaltningsgrupperna ska genom en dialog med markägare, jägare och myndigheter verka för att inventeringar genomförs som kan ligga till grund för förvaltningen av älgen inom förvaltningsområdet. Ansvar för att inventeringarna blir utförda vilar rent praktiskt på jägarna och markägarna, men även Skogsstyrelsen har ett ansvar att som expertmyndighet bistå i detta. Frågan om inventering behandlas mer ingående i avsnitt 6.7.

Gruppen ansvarar för att inventeringarna sammanställs och utfallet analyseras. Även andra underlag än de som har en grund i inventeringar ska inhämtas, exempelvis information om inträffade trafikolyckor med älg, täthet av rovdjur i området och foderprognoser. Hänsyn ska även tas till uppgifter om särskilt skadedrabbade områden. Med utgångspunkt i kunskapen om älgstammens storlek och demografi, skadorna på skogen, rovdjursförekomst, viltolyckor i trafiken m.m. bör man inom förvaltningsområdet kunna beräkna ett mål för avskjutningen och hur fördelningen av avskjutningen mellan tjur, ko och kalv lämpligen bör vara. Målen bör formuleras i den förvaltningsplan för älg som älgförvaltningsgruppen ska upprätta för området. En älgförvaltningsplan är av väsentlig betydelse för att målet om en älgstam i balans med betesresurserna ska uppnås på lång sikt. En sådan plan bör med hänsyn till foderprognoser m.m. avse ett treårsperspektiv men vara föremål för årlig revision. Förvaltningsområdets plan, som har sin grund i en omfattande dialog med jägarna och markägarna inom älgskötselområdena såväl som licensområden, ska vara en rekommendation för de älgskötselplaner som upprättas inom älgskötselområdena. Således bör förändringar i den övergripande planen följaktligen också föranleda revideringar i älgskötselområdenas planer. Denna koppling förutsätter en god dialog och nära samordning mellan älgförvaltningsområdet och älgskötselområdena. Dialogen sker företrädevis mellan jaktåren. Endast om planen accepteras och följs har den adaptiva förvaltningen förutsättningar att lyckas.

Älgförvaltningen ska vara adaptiv. Älgförvaltningsgruppen bör därför årligen samt en gång under jaktperioden följa upp de mål som ställs upp inom älgförvaltningsområdet. Regelbundna årliga inventeringar och uppföljning av resultaten från dessa tillsammans med uppföljning av förändringar i övriga mätbara parametrar är viktiga förutsättningar för en adaptiv ekosystembaserad förvaltning som bör genomföras inom älgförvaltningsområdet. Under pågående jakt bör älgförvaltningsgruppen vid lämpligt tillfälle och genom kontakter med jaktområdena följa upp älgjaktens utveckling. Erfarenheterna från denna uppföljning blir ett komplement till den årliga utvärdering av de målformuleringar som lagts fast i älgskötselområdenas planer. Uppstår det en akut situation med omfattande skador och det blir fråga om särskild skyddsjakt är det nödvändigt att en sådan åtgärd föregås av en dialog med berörda

markägare och jakträttshavare. Under normala omständigheter sker en sådan anpassning efter och inte under pågående jaktsäsong. Endast under särskilda omständigheter ska älgförvaltningsgruppen vidta åtgärder för att uppsatt avskjutningsmål ska nås under pågående jaktsäsong. Vid sådana särskilda omständigheter kan det vara lämpligt att skötselplaner åsidosätts i syfte att nå det övergripande målet för älgförvaltningsområdet. En sådan åtgärd kan komma ifråga exempelvis om jaktresultatet kraftigt avviker från målet i älgförvaltningsområdets förvaltningsplan. Även de som inte ingår i ett älgskötselområde utan istället jagar på licens kan, om länsstyrelsen finner det vara lämpligt under sådana särskilda omständigheter, engageras för att nå det övergripande målet för älgförvaltningsområdet.

Älgförvaltningsgruppen ska även ta fram ett underlag för hur den jakt som bedrivs utanför älgskötselområdena ska ske. Gruppen ska till länsstyrelsen ge förslag på hur stor areal som ska krävas för jakt efter kalv respektive jakt efter vuxet djur utanför älgskötselområdena. Arealkravet kan skilja sig åt mellan olika delar av förvaltningsområdet beroende bl.a. på klimatförhållanden, markens bonitet, skogsskador, rovdjursförekomst och älgtäthet. Samma principer gäller således såväl utanför som inom älgskötselområde, vilket medför att arealkraven därmed som regel bör harmoniera med rekommendationerna i älgförvaltningsplanerna för de till respektive licensområde närmast liggande älgskötselområdenas älgskötselplaner. Se även avsnitt 6.4.

Älgförvaltningsgruppens uppgifter kräver kompetens inom flera olika områden och det är därför betydelsefullt att säkerställa att arbetsgruppen vid behov kan få tillgång till nödvändig kunskap. Svenska Jägarförbundet bör inom ramen för sitt allmänna uppdrag kunna bistå med viss rådgivning samt tolkning av inventeringsresultat. Länsstyrelsen bör enligt utredningen också ha tillgång till sådan kompetens. När det gäller skogsfrågor har Skogsstyrelsen denna kompetens. Ytterligare sakkunskap finns därutöver bl.a. inom Sveriges lantbruksuniversitet och Naturvårdsverket. Naturvårdsverket bör utarbeta en enhetlig mall för en plan för ett älgförvaltningsområde.

Länsstyrelsen bör inrätta älgförvaltningsområden och förordna ledamöter till älgförvaltningsgrupper. Älgförvaltningsgrupperna bör innan jakt enligt det nya systemet kan ta sin början samordna jakten, granska skötselplaner och i ett kunskapsbaserat system utarbeta en skötselplan för förvaltningsområdet. Arbetet med att skapa en lokalt förankrad ekosystembaserad älgförvaltning, som är grunden för den nya förvaltningen, kräver en tidsperiod av minst ett år från gruppernas inrättande. Ledamöterna i älgförvaltningsgrupperna bör därför vara förordnade senast den 1 juli 2011.

Viltförvaltningsdelegationernas roll i en ny älgförvaltning

Viltvårdsnämnderna upphörde den 1 februari 2010. Som framgår av avsnitt 4.2 inrättades istället viltförvaltningsdelegationer, som är organ inom länsstyrelsen för samverkan i frågor som rör viltförvaltningen inom länet. De nya delegationerna syftar till att ge ett ökat regionalt inflytande över viltförvaltningen i länet. Viltförvaltningsdelegationerna ska bl.a.

besluta om övergripande riktlinjer för skötsel av älgstammen och i förekommande fall skötseln av hjort- och vildsvinsstammarna. För älgskötselns del kan de övergripande riktlinjerna innefatta mål för bl.a. biologisk mångfald, högsta nivåer för skogsskador eller lägsta nivå för älgthet med anledning av rovdjursförekomst. Viltförvaltningsdelegationerna bör som en del av uppföljningen av de länsvisa målen för skötseln av länets älgstammar även granska och följa upp älgförvaltningsområdenas planer. Länsstyrelsen har möjlighet att om det finns behov inrätta ett särskilt klövviltutskott till stöd i arbetet med älgförvaltningen.

Möjlig arbetsfördelning i en ny organisation för älgförvaltningen

Fördelningen av de olika uppgifterna i en ny organisation för älgförvaltningen kan åskådliggöras enligt följande.

Länsstyrelsen:

- Registrera älgskötselområden
- Registrera licensområden och tilldela älgar (ej kalvjakt på kort jakttid)
- Ge förslag till älgförvaltningsområden efter samråd med berörda markägare- och jägareorganisationer
- Förordna ledamöter i älgförvaltningsgrupper (efter förslag av organisationerna)

Viltförvaltningsdelegationerna inom länsstyrelserna:

- Övergripande ansvar
- Fastställande av länsvisa planer och mål
- Fastställande av jakttider för älg
- Fastställande av fällavgifter
- Fastställande av älgförvaltningsområden
- Granskning och fastställande av planer för älgförvaltningsområdet
- Fastställa arealkrav för tilldelning av älg inom licensområden
- Uppföljning av arbetet inom älgförvaltningsområdet

Älgförvaltningsgruppen:

- Samordning inom området: inventeringar, utbildningar, statistik
- Samråd med ingående älgskötselområden och licensområden
- Förslag till förvaltningsplan för älgförvaltningsområdet
- Förslag till tilldelning av älgar för licensområden inom älgförvaltningsområdet
- Granskning av områdets älgskötselplaner
- Årlig måluppföljning och ev. revidering av planer
- Måluppföljning under jaktperioden i syfte att fånga upp kraftiga avvikelser

- Krav på deltagande i samråd med älgförvaltningsgruppen och övriga jaktområden inom älgförvaltningsområdet
- Förslag till skötselplan för eget område
- Förslag till avskjutning av älgar mellan de jaktlag som ingår i älgskötselområdet
- Årligt samråd med berörda markägare och jakträttshavare

Naturvårdsverket:

- Utforma en enhetlig mall för hur älgförvaltningsområdets plan bör utformas
- Ta fram riktlinjer för handläggningen av ansökningar om skyddsjakt (med Skogsstyrelsen)
- Meddela föreskrifter om de uppgifter som bör framgå av älgskötselområdets plan
- Meddela föreskrifter om bildande av älgförvaltningsområden, utnämning av ledamöter i älgförvaltningsgrupper samt arvodering
- Utreda och föreslå ett gemensamt datastöd för älgförvaltningen
- Utarbeta inventeringsmetoder

Skogsstyrelsen:

- Bistå älgförvaltningen med uppgifter om skogens tillstånd
- Ta fram riktlinjer för handläggningen av ansökningar om skyddsjakt (med Naturvårdsverket)
- Medverka i samråd som hålls i älgförvaltningsområdet
- Utarbeta inventeringsmetoder
- Medverka till att förstärka kunskapsnivån i älgförvaltningen
- Verka för att sprida kunskap och råd kring en viltanpassad skogsskötsel
- Kan lämna yttrade vid skyddsjaktsärenden

Sveriges lantbruksuniversitet:

- Utforma en utbildning i adaptiv förvaltning
- Utarbeta inventeringsmetoder
- Tydliggöra rovdjurens påverkan på älgstammen
- Följa upp referenspopulationer av älg

Svenska Jägareförbundet:

- Bistå älgförvaltningen med uttolkning av inventering av älgstammen
- Medverka till att förstärka kunskapsnivån i älgförvaltningen
- Ge förslag till förvaltningsstrategier
- Utbildning av aktiva inom älgskötselområden
- Främja den frivilliga jaktsamverkan

Regeringens förslag: De nuvarande älgskötselområdena ersätts med en ny form av älgskötselområden som är så stora att de medger en avskjutning av minst tio vuxna älgar per år. Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från denna bestämmelse.

Utredningens förslag: De nuvarande älgskötselområdena ersätts med en ny form av älgskötselområden som är så stora att de medger en avskjutning av minst tio älgar, vuxna eller kalvar, per år.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till förslaget. *Länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs och Väster-norrlands län* förordar dock att en avskjutning av minst 25 älgar ska vara grunden för att få registrera ett älgskötselområde. *Länsstyrelserna i Kalmar, Värmlands och Västerbottens län* anser att det inte bör etableras allt för många älgskötselområden om förslaget ska bli en administrativ vinst för länsstyrelserna. Man framhåller dock att samverkan och information fungerar bättre om områdena inte är för stora. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att förslaget om älgskötselområden med en årlig avskjutning om minst 10 älgar riskerar att leda till att större arealer blir oregistrerade och framhåller att utredningen inte svarar på vad som händer med de arealer som inte kan, får eller önskar ingå i befintliga älgskötselområden. *Länsstyrelsen i Kalmar län* föreslår att älgskötselområdena bör utgöra en minsta andel av ett älgförvaltningsområdes areal, t.ex. 20 procent. Antalet områden skulle därmed kunna regleras utan att gå omvägen över älgstammens storlek. *Svenska Jägareförbundet* anser att den föreslagna minsta storleken på älgskötselområden är väl avvägd, men att det måste finnas möjlighet till lokala anpassningar av denna gräns uppåt. Det är viktigt att dagens älgskötselområden kan fortsätta verka samtidigt som det behövs normer som garanterar en väl fungerande administration och förvaltning. *Skogsindustrierna* anser att det är omöjligt att bedriva en faktabaserad och adaptiv förvaltning inom ramen för älgskötselområdena med den storlek som utredningen föreslår. *Sveriges jordägareförbund* anser att det inte bör finnas ett krav på sammanhängande mark inom älgskötselområdena, men att det bör eftersträvas. Ett älgskötselområde bör kunna ordna avlysningsjakt i slutet av jakttiden. *Trossamfundet Svenska Kyrkan* antar att flertalet av de föreslagna älgskötselområdena kommer att utgöras av idag befintliga A-licensområden, viltvårdsområden eller andra älgjaktområden med en möjlig avskjutning på minst tio älgar per år, inom vilka det kommer att bli omöjligt att enskilt bedriva en faktabaserad, adaptiv förvaltning med syfte att uppnå en älgstam i balans med betesresurserna.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Promemorian innehåller dock inget förslag till undantagsbestämmelse för att möjliggöra bildande av älgskötselområden av en storlek som medger avskjutning av mindre än tio vuxna älgar per år.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Västra Götalands, Örebro, Gävleborgs och Dalarnas län* samt *Statens fastighetsverk* och *Jägarnas Riksförbund* instämmer i vad som anförs i promemorian om ett älgskötselområdes minsta storlek.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län och *Svenska Jägareförbundet* förordar i stället att varje län bör få besluta om lämplig storlek utifrån de biologiska förhållandena som råder i respektive län. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser att storleken ska beskrivas med angivande av antal hektar. *Sveaskog AB*, *Sveriges jordägareförbund* och *Svenska Jägareförbundet* anser att det är olämpligt att i lagen slå fast att det inom ett älgskötselområde ska medges årlig avskjutning av ett visst antal älgar. *Länsstyrelsen i Skåne län* bedömer att samtliga älgskötselområden i länet kommer att behöva avregistreras om kravet på att området ska klara en årlig avskjutning av tio vuxna älgar införs. *Jägarnas Riksförbund* och *Sveriges jordägareförbund* pekar på konsekvenserna av förslaget för älgskötselområdena i landets södra delar. *Sveriges jordägareförbund* vill i enlighet med utredningens förslag uppdra till Svenska Jägareförbundet att tillsammans med markägarnas organisationer göra en översyn av de bestämmelser för älgskötselområden som Svenska Jägareförbundet har tagit fram. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* anser det självklart och nödvändigt att representanter för markägarna involveras i Naturvårdsverkets arbete med att efter samråd med jägarorganisationerna och Skogsstyrelsen meddela föreskrifter om de uppgifter som ska ingå i älgskötselområdenas skötselplaner. Dessutom vill *Södra skogsägarna* och *LRF* ge Naturvårdsverket uppdrag att i samverkan med Skogsstyrelsen, markägarnas och jägarnas organisationer ta fram riktlinjer för de nya älgskötselområdena. *Svenska Jägareförbundet* framhåller att förslaget helt saknar incitament för jaktområden att bilda eller kvarstå i älgskötselområden, Tvärtom så riskerar det förenklade anmälningsförfarandet utan registreringsavgift (avsnitt 6.3) att bidra till splittring av redan befintlig samverkan. För att uppnå bästa möjliga förankringsprocess föreslår *Jägareförbundet* och *LRF* dessutom att älgskötselområdena årligen ska hålla ett samråd med berörda markägare och jakträttshavare.

Skälen för regeringens förslag: Dagens älgskötselområden utgör en lämplig form för frivillig lokal samverkan kring älgförvaltningen. Inom ett älgskötselområde får de markägare och jägare som ingår själva bestämma under vilka förutsättningar samverkan kring älgskötseln ska ske. Regeringen ser det som naturligt att bygga vidare på det nuvarande systemet med älgskötselområden när ett nytt älgförvaltningssystem utformas. Ett älgskötselområde ska således även fortsättningsvis vara en frivillig sammanslutning för markägare och jakträttshavare. Samverkan inom älgskötselområden är stommen i den nya älgförvaltningen och det är därför angeläget att befintliga väl fungerande älgskötselområden så långt det är möjligt bibehålls.

Älgskötselområdenas uppgifter inom älgförvaltningen förskjuts i det nya systemet mot en mer praktisk samverkan. Fokus kommer i mindre grad att ligga på att samordna underlag. Uppgiften att tolka underlag övertas av de älgförvaltningsgrupper som samordnar jakten inom älgförvaltningsområdena.

Eftersom förvaltningen föreslås ske samlat inom älgförvaltningsområdet och älgskötselområdena därmed går mot en mer praktisk jakt-samverkan, krävs det inte längre älgskötselområden som medger vård av en huvudsakligen egen älgstam. Regeringen gör ändå bedömningen att älgskötselområdena bör vara av en viss storlek för att kunna vara

utgångspunkt för en jaktsamverkan som kan gynna en lokal ekosystem-baserad förvaltning. Det finns även andra skäl att ange en väl avvägd minsta storlek. De administrativa kostnaderna ökar tydligt om älgskötselområdena tillåts vara små och många. Utredningen föreslår att ett älgskötselområde ska medge en minsta avskjutning av minst 10 älgar om året, oavsett älgarnas ålder. Det kan således både vara fråga om vuxna älgar och älgkalvar. Förslaget framstår som oprecist och bedöms göra att ramarna för älgförvaltningen blir onödigt otydliga. Regeringen anser vidare att ett område som är lämpligt för avskjutning av tio kalvar årligen, vilket enligt utredningens förslag är den lägsta gränsen för registrering av ett område, kommer att vara allt för litet för att området ska vara lämpligt som älgskötselområde. Avskjutningen inom ett sådant begränsat område kommer att i hög grad styras av förvaltningen i omkringliggande områden snarare än av avvägningar som görs inom det egna älgskötselområdet. Det blir därmed svårt att göra en långsiktig planering av älgförvaltningen inom området. Det ter sig därför inte ändamålsenligt att upprätta en skötselplan för ett så litet område. Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att det bör vara ett krav för att få registrera ett älgskötselområde att området medger en årlig avskjutning av minst tio vuxna älgar. Regeringens förslag innebär, även om det är mindre långtgående än utredningens förslag, en sänkning av kravet på möjlig avskjutning för bildandet av älgskötselområden i jämförelse med vad som gäller idag. När bestämmelserna om älgskötselområden infördes angavs i prop. 1991/92:9 Jakt och viltvård att någon minimiareal inte borde anges och att frivillig och stabil samverkan om jakten borde tillmätas stor betydelse och inte bara områdets storlek. Dock angavs i propositionen att 3 000–5 000 hektar i södra Sverige och 5 000–8 000 i norra Sverige skulle kunna tjäna som riktmärke för älgskötselområdets minsta storlek. Det kan framstå som anmärkningsvärt att så små områden kunde godtas, eftersom avsikten var att älgskötselområdena skulle medge vård av en i princip egen älgstam. En älgstam kräver emellertid den tiodubbla arealen. Dessa utgångspunkter för minimiarealer tycks däremot vara mer lämpade att gälla i det nya systemet, där kraven på möjlig avskjutning är lägre. Av den anledningen kan de gamla rekommendationerna bibehållas under förutsättning att området medger en avskjutning av i vart fall tio vuxna älgar per år. En möjlig avskjutning på den nivån är att se som ett lägsta krav. Regeringen ser gärna att fungerande skötselområden är arealmässigt större. Det finns därmed inget skäl att med anledning av det nya systemets lägre krav på avskjutning dela upp eller på annat sätt minska befintliga stora älgskötselområden.

Flera remissinstanser anser att kravet på att ett område ska medge avskjutning av minst tio vuxna älgar per år skulle innebära att det i delar av södra Sverige, där det förekommer sparsamt med älg, blir svårt att bibehålla de befintliga älgskötselområdena. Områdena skulle förutsättas vara så stora att uppgiften att uppnå en samsyn omkring bildandet skulle riskera att bli övermäktig. Enligt Länsstyrelsen i Skåne län skulle ett förverkligande av förslaget leda till att de flesta älgskötselområden i länet upphör.

Regeringen instämmer i vad remissinstanserna anfört om att en nedre gräns på minst tio vuxna älgar kan anses mindre väl anpassad till

förhållandena i vissa delar av landet. Det bör därför i lagen finnas en möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från kravet på att ett älgskötselområde ska medge avskjutning av minst tio vuxna älgar per år.

Några remissinstanser anser att älgskötselområdenas storlek inte bör anges i lagen, utan i föreskrifter av länsstyrelsen eller med angivande av en minsta areal. Det bör dock vara en uppgift för regeringen att meddela föreskrifter som tillgodoser behovet av en sådan flexibilitet.

Älgskötselområdena ska för att vara lämpade för älgjakt ha en sådan arrondering att de är i princip sammanhängande och i huvudsak omfattar samma älgstam.

Enligt nuvarande regler ska älgskötselområdena upprätta älgskötselplaner. Trots att älgskötselområdenas ansvar för den adaptiva förvaltningen i det nya systemet i någon mån kommer att minska, bör det även för de nya mindre älgskötselområdena krävas att skötselplaner upprättas. Dessa planer förutsätts genom dialog och samverkan stå i harmoni med älgförvaltningsplanerna, som utgör grunden för en ekosystembaserad förvaltning.

Länsstyrelsen ska liksom tidigare registrera älgskötselområdena och fastställa deras skötselplaner. En ny uppgift blir att efter anmälan av älgförvaltningsgruppen granska skötselplaner som inte överensstämmer med älgförvaltningsplanen. Naturvårdsverket bör efter samråd med jägarorganisationerna, markägarnas organisationer och Skogsstyrelsen meddela föreskrifter om de uppgifter som ska framgå av skötselplanen.

Inom älgskötselområdena förutsätts jakträttshavarna bidra med kunskap om älgstammens storlek genom inventering och rapportering så att det finns ett vederhäftigt underlag för älgskötselplanernas upprättande. Ett årligt samråd inom älgskötselområdena bör också ske där alla ingående parter kan komma till tals. Dokumentationen från samrådet blir tillsammans med skötselplanen en viktig informationskälla för älgförvaltningsgrupperna inte minst vid behandling av begäran om skyddsjakt.

Utredningen har föreslagit att fälld älg bör rapporteras till länsstyrelsen inom en vecka. Regeringen finner istället att två veckor är en lämpligare tidsfrist, se avsnitt 7.1.

Regeringens förslag om införande av älgskötselområden i ett nytt förvaltningssystem föranleder en ändring i jaktlagen.

6.3 Registrering och avregistrering av älgskötselområde

Regeringens förslag: Älgskötselområde ska registreras av länsstyrelsen. Det anges i jaktlagen att avregistrering får ske av ett älgskötselområde som inte är lämpat för älgjakt, inte uppfyller kravet på en viss storlek eller om förvaltningen inte sker i enlighet med föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig i frågan är övervägande positiva. Flera efterlyser dock ytterligare sanktionsmöjligheter.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Länsstyrelserna i Kalmar, Örebro och Kronobergs län efterlyser andra sanktionsmöjligheter än avregistrering i de fall när älgskötselområdena avviker allt för mycket från gällande plan.

Skälen för regeringens förslag: Länsstyrelsen ska registrera de nya älgskötselområdena på samma sätt som sker idag. Länsstyrelsen ska vidare liksom idag ha möjlighet att avregistrera älgskötselområden som inte i tillräckligt hög grad bidrar till en kunskapsbaserad adaptiv förvaltning. I praktiken har avregistrering av älgskötselområden hittills endast skett i undantagsfall, eftersom länsstyrelserna i många fall inte har ansett sig ha tillräckligt stöd i lagstiftningen för att avregistrera områden som t.ex. inte följt skötselplanen. Det bör därför framgå av jaktlagen att länsstyrelsen har möjlighet att avregistrera ett älgskötselområde som inte uppfyller de krav som ställs på ett sådant i föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen. Avregistrering bör kunna ske exempelvis om ett älgskötselområde avviker från skötselplanen på ett sådant sätt att det strider mot älgförvaltningsplanen. Länsstyrelsen bör även, om det är befogat, kunna avregistrera de älgskötselområden som inte lämnar in en skötselplan inom föreskriven tid, underlåter att delta i förvaltningsområdets inventeringar, brister i rapportering av fällda älgar eller på annat sätt motverkar en kunskapsbaserad skötsel av älgstammen.

Lagrådet har haft synpunkter på formuleringen att avregistrering får beslutas om förvaltningen inte sker i enlighet med de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (det föreslagna tredje stycket i 33 § jaktlagen). Lagrådet har anfört att en förvaltningsmyndighets stöd för att meddela föreskrifter vid subdelegation kommer att finnas i förordningen och inte i själva lagen. Om inte endast regeringens föreskrifter avses i bestämmelsen bör denna därför enligt Lagrådet formuleras om så att även förvaltningsmyndighets föreskrifter innefattas. Detta kan enligt Lagrådet ske på olika sätt, varvid en möjlighet är att orden ”med stöd av” byts ut mot orden ”i anslutning till”.

Avsikten är att bestämmelsen ska ta sikte på inte enbart regeringens föreskrifter utan även sådana myndighetsföreskrifter som har sin grund i lagen. En formulering som bygger på orden ”i anslutning till lagen” riskerar att bli för vid, eftersom den omfattar inte bara sådana föreskrifter på regerings- och myndighetsnivå som har sin grund i lagen utan även andra föreskrifter. Regeringen stannar därför för att här behålla den snävare skrivningen, som avses träffa sådana förordningar som har stöd i lagen och sådana myndighetsföreskrifter som bygger på regeringens bemyndigande med stöd av lagen.

Några länsstyrelser anser att det utöver avregistrering bör finnas ytterligare sanktionsmöjligheter för misskötsel av älgskötselområden. Som skäl anförs att avregistrering motverkar syftet med samverkan inom älgförvaltningen och att det i vissa fall kan framstå som orimligt att avregistrera ett område. Det föreslås därför att det ska vara möjligt att föreskriva en begränsad tilldelning av älgar för områden som missköts eller uteslutning av jaktlag och markägare som inte uppfyller de krav som ställs. Vidare föreslås avgifter vid utebliven rapportering eller betalning av fällavgifter och för sen revidering av älgskötselplaner.

Förslagen om ytterligare sanktionsmöjligheter förutsätter en detaljreglering av det i grunden frivilliga samarbetet inom ett älgskötselområde

6.4 Älgförvaltningen utanför älgskötselområdena

Regeringens förslag: Det nuvarande systemet med registrering av tre olika typer av licensområden och licenser för älgjakt förenklas. Ett licensområde ska vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Medger området inte avskjutning av minst en älgkalv om året får länsstyrelsen vägra att registrera området eller avregistrera ett redan registrerat område. Jakt efter enbart älgkalv på andra områden får liksom idag ske under en begränsad tid.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att de nuvarande licensområdena avskaffas och att älgjakt, med undantag för jakt efter enbart älgkalv, bara ska få bedrivas på mark som ingår i ett älgskötselområde.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker att licensområdena avskaffas. Flera *länsstyrelser* ställer frågan om det ska vara möjligt att tvinga sig in i en jaktlig samverkan för att få möjlighet att jaga vuxen älg. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att förslaget sätter en biologisk förvaltning i centrum på bekostnad av den enskildes rätt att jaga på egen mark. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att tilldelning av vuxen älg bör kunna medges i områden där samordning inom älgskötselområden inte visar sig möjlig att åstadkomma och att de nuvarande olägenheterna med administration av rådande system borde kunna elimineras genom vissa justeringar i de nuvarande reglerna för älgskötselområden och licensområden istället för genom de genomgripande förändringar som föreslås. *Naturvårdsverket* påpekar att förslaget innebär att det inte finns någon förvaltningsmodell mellan kalvjakt och älgskötselområde, vilket inte är hållbart. *Viltskadecenter* anser att det finns en risk för att markägare tvingas in i ett system som då inte är att uppfatta som en frivillig samverkan, och att det bör övervägas om fördelningen av jaktmöjligheter skulle kunna ske på mindre enheter än de älgskötselområden som föreslås i betänkandet. *Trossamfundet Svenska Kyrkan* anser att det av rättssäkerhetsskäl bör finnas möjlighet till jakt på vuxen älg på mark som inte ingår i älgskötselområde. *Svenska Samernas Riksförbund* anser att förslaget innebär att innehavare av jakträtt tvingas in i en form av samverkan, vilket innebär ett ingrepp i den enskildes rätt. Samisk jakträtt är skyddad mot tvångsförfoganden utan ersättning enligt 2 kap. 18 § regeringsformen. *Jägarnas Riksförbund* anser att förslaget utgör ett för stort ingrepp i förfoganderätten för dem som inte kan ingå i ett älgskötselområde och att förslaget måste kompletteras med en rätt för dessa att jaga vuxen älg. *Lantbrukarnas Riksförbund* anser att en allvarlig invändning mot förslaget är att markägare som inte tillåts vara med i eller väljer att stå utanför ett älgskötselområde förvägras jakt på vuxen älg. Det är också oacceptabelt att områden som ingår i älgskötselområden ställs utan möjlighet att jaga vuxen älg om området avregistreras. Registrering av älgjaksområden måste kunna ske även utanför älgskötselområdena. *Skogsindustrierna*

Promemorians förslag: Älgjakt får efter anmälan bedrivas på mark som inte omfattas av ett älgskötselområde med det antal djur som områdets storlek och beskaffenhet medger.

Remissinstanserna: Förslaget att jakt efter vuxen älg får ske även utanför älgskötselområde har bemötts i huvudsak positivt. *Länsstyrelserna i Skåne och Hallands län* anser dock att endast den som har sökt men förvägrats anslutning till älgskötselområde ska få jaga utanför ett sådant område. *Länsstyrelserna i Värmlands och Västerbottens län* anser att syftet med den ändrade älgförvaltningen förfelas när en stor del av jakten kommer att ske utanför älgskötselområdena. Ett antal remissinstanser, bl.a. samtliga *länsstyrelser*, *Naturvårdsverket* och *Svenska Jägareförbundet*, motsätter sig förslaget att ersätta den nuvarande registreringen av licensområden med en anmälan. Skäl som anges är att administrationen av jakten inte förenklas utan tvärtom försvåras i kontrollhänseende och att en registreringsavgift behövs som incitament att jaga inom älgskötselområden. *Länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Gävleborgs och Västernorrlands län* samt *Svenska Jägareförbundet* förordar att beslut om tilldelning (licens) ska fattas även i fortsättningen.

Skälen för regeringens förslag

Möjligheten att jaga älg utanför älgskötselområde bör bibehållas

Enligt 33 § jaktlagen får jakt efter älg ske endast efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde). Detta gäller inte om jakten endast avser älgkalv. Ett licensområde ska vara av en sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Registrering får vägras eller licensområdet avregistreras om området inte medger avskjutning av minst ett vuxet djur om året (A-område). Utan hinder av detta får licensområde registreras med tilldelning av ett valfritt djur om året om det finns särskilda skäl för detta (B-område) eller en kalv om året om områdets areal är minst 20 hektar (enkalvsområde eller E-område).

Enligt 3 § andra stycket 1 jaktförordningen får ett område som har sådan storlek och arrondering att det medger vård av en i huvudsak egen älgstam av länsstyrelsen registreras som älgskötselområde. Inom området sker älgjakten utan licens. Det ska finnas en skötselplan. Finns det inte en sådan kan området avregistreras.

Licensområdena är ofta förhållandevis små. Det krävs endast att ett område ger underlag för avskjutning av en älg om året, ett valfritt djur, eller en kalv om det är ett litet område. Det innebär att man kan jaga vuxen älg med en relativt begränsad samordning med andra fastighetsägare eller jakträttshavare. En markägare eller jakträttshavare som ensam disponerar ett tillräckligt stort område kan ha ett eget licensområde.

Utredningen föreslår att licensområdena avskaffas och ersätts av en ny typ av älgskötselområden. Jakt efter älg får enligt förslaget ske endast

inom ett älgskötselområde som länsstyrelsen har registrerat. Det gäller inte kalvjakt. Älgskötselområdena ska vara frivilliga sammanslutningar.

Ett älgskötselområde ska enligt utredningens förslag vara lämpat för älgjakt och så stort att det medger avskjutning av minst tio älgar (vuxna djur eller kalvar) om året. Registrering får vägras eller området avregistreras om det inte uppfyller de kraven eller om älgen inte förvaltas i enlighet med föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av jaktlagen.

Ett älgskötselområde enligt utredningens förslag avses vara avsevärt större än licensområdena. Detta gäller i än högre grad regeringens förslag i avsnitt 6.2 att ett älgskötselområde ska tåla en avskjutning av minst tio vuxna älgar per år. Det krävs då att jakträttshavare samverkar i högre grad än tidigare för att de ska kunna fortsätta att jaga vuxen älg. Den jakträttshavare som av någon anledning inte kan eller vill samordna jakten med andra hänvisas till att jaga endast kalv. Det kan samtidigt vara ett incitament att ansluta sig till ett älgskötselområde.

Förslaget innebär dock, som flera remissinstanser framhåller, också att den som av någon anledning inte *får* ansluta sig till ett älgskötselområde skulle utestängas från jakt på vuxen älg. Detsamma skulle gälla den vars mark har ingått i ett älgskötselområde som sedan avregistreras. En frivillig sammanslutning som det här avses handla om bygger på att flera personer av egen vilja går samman om en gemensam angelägenhet. Någon rätt för en person att mot de andras vilja ansluta sig kan i princip inte finnas, om frivilligheten ska upprätthållas. Om det finns en rätt för någon att ansluta sig till ett samarbete kan det nämligen sägas ge en motsvarande skyldighet för de andra att acceptera denne som deltagare, oavsett vad de själva vill.

Om en jakträttshavare eller markägare inte kan kräva att få sin mark ansluten till ett älgskötselområde och denna därför inte omfattas av området, begränsas älgjakten med utredningens förslag till att endast gälla kalv. Enligt nuvarande regler kan fastigheten vara sådan att den kan utgöra ett eget licensområde och jakträttshavaren då kan jaga vuxen älg på licens. Är fastigheten mindre kan det krävas samordning med andra jakträttshavare eller markägare för att nå upp till kravet på att området ska medge avskjutning av minst ett vuxet djur om året. De av utredningen föreslagna reglerna kräver dock att minst tio älgar i stället för en kan fällas varje år i ett område. Få jakträttshavare eller markägare torde ha egna fastigheter som uppfyller detta krav. Vägras jakträttshavaren eller markägaren anslutning till ett älgskötselområde inskränks alltså användningen av marken med den föreslagna lösningen i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande regler. Detta aktualiserar bestämmelserna i 2 kap. 18 § regeringsformen om skyddet mot inskränkningar i egendomsrätten.

Det är möjligt att inskränka användningen av egendom, om detta kan motiveras med hänsyn till angelägna allmänna intressen. Syftet med den föreslagna regleringen är att åstadkomma en ekosystembaserad, produktionsanpassad jakt, en livskraftig älgstam i balans med betesresurserna och anpassad till betestillgången, de areella näringarna, trafiksäkerheten och rovdjursstammarna. Dessa syften kan väl sägas främjas av en mer samordnad jakt, dvs. om reglerna utgör incitament för jakträttshavare och markägare att slå sig samman om älgförvaltningen. Om en jakträtts-

havare inte har rätt att ansluta sig till älgskötselområdet är det dock svårt att se hur syftena främjas av att denne i fortsättningen bara får jaga kalv. Detta kan tvärtom sägas motverka t. ex. syftet att främja trafiksäkerheten.

I vart fall i den mån syftet med regleringen är att främja trafiksäkerheten är det ett sådant angeläget allmänt intresse som enligt 2 kap.18 § regeringsformen krävs för inskränkningar i egendomsrätten. De anförda skälen har dock knappast tillräcklig tyngd för att motivera inskränkningen i egendomsskyddet. Utredningens förslag i den del det innebär ett avskaffande av licensområdena bör därför inte genomföras.

En förenkling av reglerna om licensjakt

Det bör således vara möjligt att även i fortsättningen bedriva sådan jakt som idag bedrivs som licensjakt. Samtidigt kan det finnas skäl att se över bestämmelserna om jakt i licensområden. Kravet på registrering av licensområden och utfärdande av licenser innebär en avsevärd administrativ börda. Det finns som utredningen framhåller också andra nackdelar med dagens system. Det förhållande att det finns ett flertal olika typer av licensområden innebär att det pågår en kontinuerlig omregistrering mellan olika områden och olika typer av licensområden, vilket orsakar en i många fall onödig och kostsam administration.

Utredningen föreslår inte något alternativ till att avskaffa licensområdena helt. Som framgått ovan kan utredningens förslag ifrågasättas med hänsyn till grundlagsbestämmelserna om egendomsskyddet. Detta har också påpekats av flera remissinstanser. Det finns dock möjligheter att inom det nuvarande systemets ram i viss mån förenkla reglerna om licensjakt.

En sådan förenkling föreslås i den remitterade promemorian ”Utkast till lagrådsremiss. Älgförvaltningen”. Förslaget innebär att kravet på registrering av licensområden avskaffas och att de olika typerna av licensjakt slås samman samtidigt som den nuvarande möjligheten att under en begränsad tid jaga älgkalv utanför licensområde bibehålls. En förenklad licensjakt efter älg utformas i promemorian så att möjligheten att jaga älg anknyts till storleken på det markområde som jakten avses ske på istället för till ett registrerat område. Som framgår av avsnitt 4.1 beslutar länsstyrelsen redan idag genom licensgivningen om tilldelningen av det antal älgar som får fällas i de s.k. A-områdena. Tilldelningen ska enligt promemorians förslag ske med hänsyn till markområdets storlek och naturbeskaffenhet. Länsstyrelsen ska enligt förslaget fastställa den minsta areal som krävs för att fälla vuxen älg eller kalv. Arealen ska bestämmas med utgångspunkt från en ur ett ekosystemperspektiv lämplig beskattning av älgstammen i området. Något krav på registrering på förhand av ett givet område finns inte enligt förslaget. Olika arealkrav kan gälla i olika delar av ett län eller inom ett förvaltningsområde i syfte att anpassa jakten till tillgången på älg, dvs. jakten skulle liksom idag vara produktionsanpassad.

Enligt promemorian förenklas med en sådan ordning administrationen genom att registreringen avskaffas. Samtidigt måste det finnas möjligheter för myndigheterna att säkerställa att inte flera djur fälls än vad som är tillåtet och att beivra överträdelser. Därför ska enligt promemorians

förslag den eller de som är jakträttshavare och avser att jaga älg i ett visst område anmäla detta före jakten. I anmälan ska beteckningen på den eller de fastigheter där jakten avses ske anges. Jaktresultatet ska kontinuerligt rapporteras till länsstyrelsen.

Förslaget har i den del det avser ett bibehållande av möjligheten att jaga älg i områden som inte omfattas av älgskötselområde och avskaffandet av de olika formerna av licensområden vunnit bred anslutning bland remissinstanserna.

Ett stort antal remissinstanser, däribland samtliga länsstyrelser, har dock motsatt sig förslaget att ersätta registreringen av licensområden med ett anmälningsförfarande. Flera har också invänt mot förslaget att ta bort tilldelningen av älgar genom beslut om licens. Remissinstanserna anser att det föreslagna anmälningsförfarandet tvärtemot vad som anges i promemorian inte innebär en förenkling i förhållande till det nuvarande systemet, eftersom även detta innebär att ett administrativt arbete måste utföras av länsstyrelserna. Det framhålls också att en anmälan av avsikten att jaga enligt förslaget, i motsats till registrering av licensområde enligt den nuvarande ordningen, ska göras inför varje jaktsång, vilket snarare ökar administrationen än minskar den. Promemorians förslag innebär vidare enligt remissinstanserna att länsstyrelsernas möjligheter att kontrollera att jakten sker på det sätt som angetts i en anmälan försvåras. Det förhållandet att en anmälan enligt förslaget ska vara avgiftsfri innebär vidare enligt några remissinstanser att ett incitament för en jakträttshavare eller en markägare att ansluta sitt område till ett älgskötselområde tas bort, vilket skulle innebära en försämring av den samordning av jakten som eftersträvas.

Regeringen anser att det finns fog för remissinstansernas synpunkter. Regeringen föreslår därför inte någon ändring beträffande kravet på registrering av licensområde och licenstilldelning.

Det föreslås därför att registrering av licensområden och licens-tilldelning även i fortsättningen ska ske genom beslut av länsstyrelsen. Eftersom de tre olika typerna av licensområden enligt förslaget slås samman till en kommer en licens i framtiden att avse jakt efter minst en älgkalv. Beroende på områdets storlek och beskaffenhet kan en licens avse jakt efter en eller flera älgkalvar, en eller flera vuxna djur liksom såväl kalvar som vuxna djur. Länsstyrelsen bestämmer med utgångspunkt i älgförvaltningsgruppens förslag den minsta areal som krävs för att få fälla en vuxen älg resp. en älgkalv i länet eller i en del av länet. Detta styr sedan tilldelningen i de enskilda licensområdena.

Jakten blir således produktionsanpassad på samma sätt som enligt promemorians förslag. Detta innebär att vissa B- och E-områden som är för små för att tillåta en avskjutning av en älgkalv kommer att upphöra. Upphör ett sådant område hänvisas jakträttshavaren eller markägaren till jakt på älgkalv inom s.k. K-område enligt 33 § första stycket jaktlagen eller till att söka anslutning till ett älgskötsel- eller licensområde. Som framgått ovan (avsnitt 4) är jakten i B- och E- områdena av obetydlig omfattning och, när det gäller B-områdena, starkt begränsad i tiden. Enligt regeringens mening gör sig regeringsformens skydd för egendomsrätten inte lika starkt gällande i detta sammanhang som när det gäller de jakträttshavare som enligt utredningens förslag skulle komma att tvingas avstå från jakt på vuxen älg. Det allmänna intresset av att

älgjakten samordnas för att åstadkomma en anpassning av älgstammen till betesresurserna och minska skogs- och trafikskadorna får anses väga tyngre än rätten att jaga enligt nuvarande bestämmelser. Regeringen anser därför att förslaget är förenligt med regeringsformens bestämmelser om egendomsskyddet.

Ett par länsstyrelser anser att den samordnade jakten inom älgskötselområde bör vara huvudregel och att jakt utanför dessa områden ska vara möjlig endast om en samordning inte kan åstadkommas. De har därför föreslagit att jakt utanför älgskötselområde ska få bedrivas endast av den som har försökt att ansluta sig till ett älgskötselområde men förvägrats anslutning. Förslaget innebär ett tvång för den enskilde att söka inträde i älgskötselområde och bedöms med hänsyn till vad som anförts ovan om regeringsformens egendomsskydd inte vara genomförbart.

Frågan om samernas jakt och den s.k. dubbelregistreringen i renskötselområdet behandlas i avsnitt 6.6.

Beträffande förutsättningarna för registrering och avregistrering av licensområde föreslår regeringen ingen principiell förändring i förhållande till vad som har gällt hittills. Även i fortsättningen ska därför länsstyrelsen kunna vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering, om området inte medger en avskjutning av ett i lagen angivet lägsta antal djur. Bestämmelsen föreslås nu anpassad till den föreslagna lägsta årliga tilldelningen i ett licensområde, nämligen en älgkalv.

Som *Lagrådet* har påpekat skiljer sig bestämmelsen om registrering och avregistrering av licensområde från de motsvarande reglerna om registrering och avregistrering av älgskötselområde som föreslås (avsnitt 6.3) genom att länsstyrelsen, till skillnad från vad som föreslås beträffande älgskötselområde, inte kan avregistrera ett licensområde på den grunden att området inte är lämpat för älgjakt. Det finns fog för denna skillnad. I prop. 1986/87:58 om jaktlag, m.m. uttalas att den som har fått sin mark registrerad som licensområde (idag A-område) ska kunna påräkna en årlig avskjutning av minst ett vuxet djur. Skulle ändrade förhållanden, som kan antas bli bestående för framtiden, leda till att en sådan tilldelning inte är försvarlig, bör länsstyrelsen avregistrera området (s. 44). Detta inträffar främst om älgstammen minskar eller om jakt rättshavare lämnar den jaktliga samverkan genom att avregistrera fastigheter i sådan omfattning att det krävs en större areal än det kvarvarande licensområdet för att det vid en produktionsanpassad jakt är lämpligt att skjuta en vuxen älg årligen. Någon ändring i detta hänseende är inte avsedd.

Lagrådet har vidare anført att förslaget att länsstyrelsen ska få vägra att registrera ett licensområde eller besluta om avregistrering om området inte medger avskjutning av minst en älgkalv om året torde avse att området inte medger avskjutning av minst en älg, dvs. antingen ett vuxet djur eller en älgkalv, om året. *Lagrådet* har därför föreslagit att uttrycket ”minst en älgkalv” till undvikande av missförstånd ersätts med ”minst en älg”. Avsikten är dock att ett område inte ska kunna vägras registrering som licensområde eller bli föremål för avregistrering endast av den anledningen att det inte medger avskjutning av minst en vuxen älg, utan dessa möjligheter bör föreligga först när områdets beskaffenhet inte uppfyller minimikravet om minst en älgkalv. Älgstammens storlek inom

området bör vara sådan att det biologiskt är möjligt och önskvärt att skjuta minst en älgkalv om året. Ett förtydligande i enlighet med vad som nyss anförts bör därför göras i lagtexten. Prop. 2009/10:239

Jakt efter enbart älgkalv

För områden som inte är registrerade som älgskötselområde eller som licensområde gäller idag enligt 33 § första stycket jaktlagen att endast älgkalv får jagas. Jakttiden är begränsad till 5 dagar eller den kortare tid som länsstyrelsen bestämmer. Utredningen har föreslagit att denna jaktmöjlighet bör finnas kvar. Regeringen anser att jakt efter enbart älgkalv under en sådan begränsad tid bör få bedrivas utanför älgskötselområdena och licensområdena. Anmälan av jaktresultat bör ske inom två veckor, se avsnitt 7.1.

6.5 Överklagande

Regeringens förslag: Länsstyrelsens beslut om registrering och avregistrering av licensområden och älgskötselområden får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Utredningens förslag: Länsstyrelsens beslut i frågor om registrering av älgskötselområde ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Promemorians förslag: Länsstyrelsens beslut i frågor om registrering och avregistrering av älgskötselområde ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I promemorian föreslås att kravet på registrering av licensområden avskaffas.

Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 54 § jaktlagen får länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av licensområden överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. En sådan registrering utgör en förutsättning för att få jaga annan älg än kalv. Skälet till att beslut om registrering får överklagas till domstol anges i förarbetena vara att jakträtten är en sådan rätt som har nära anknytning till äganderätten (prop. 1991/92:9 s. 38–39).

Beslut om registrering av älgskötselområden enligt 3 § första stycket jaktförordningen får enligt 58 § jaktförordningen överklagas hos Naturvårdsverket.

Regeringen föreslår nu att älgjakten ska bedrivas i en ny form av älgskötselområde, samtidigt som bestämmelserna om jakten utanför dessa områden förenklas (se avsnitt 6.3 och 6.4). Ett älgskötselområde får vägras registrering eller avregistreras om det inte uppfyller vissa lämplighets- och storlekskrav och får dessutom avregistreras om förvaltningen sker i strid med föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av lagen.

Avregistrering kan således ske inte endast av skäl som sammanhänger med överväganden om lämplighet i biologiskt eller jaktligt hänseende, utan även när myndighetsföreskrifter och beslut överträtts. Regeringen

Enligt nuvarande regler får beslut om tilldelning för jakt inom licensområde inte överklagas. En möjlighet att överklaga dessa beslut fanns före den 1 januari 1992, men togs bort efter förslag i prop. 1991/92:9. I denna fråga anförde föredragande statsrådet följande: "Naturvårdsverkets prövning i ett överklagat ärende sker normalt med utgångspunkt i de handlingar som redan finns i ärendet. Den tid som står till förfogande för handläggningen av ett överklagat ärende är kort. Naturvårdsverkets prövning blir därigenom mindre meningsfull. Normalt saknar verket möjligheter att göra en mer korrekt bedömning i tilldelningsfrågan än den länsstyrelsen gjort. Jag delar därför bedömningen att beslut om tilldelning av älg inte skall kunna överklagas." Regeringen anser att denna bedömning alltjämt äger giltighet. Beslut om fastställande av tilldelning bör därför inte heller i fortsättningen kunna överklagas.

Enligt 54 § tredje stycket meddelar regeringen föreskrifter om överklagande av beslut som har fattats av en myndighet med stöd av ett bemyndigande i lagen. Bestämmelsen, som närmast är av upplysningskaraktär, får anses överflödig och bör därför utgå.

6.6 Samernas jakt efter älg

Regeringens förslag: Älgförvaltningssystemet ska gälla även i de delar av landet där medlemmar i en sameby har rätt att jaga.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Jämtlands län, Viltskadecenter, Jägarnas Riksförbund och Lantbrukarnas Riksförbund* tillstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* menar att förslaget är svårt att genomföra i praktiken. *Statens fastighetsverk, Jordbruksverket och Skogsindustrierna* anser att ett mer detaljerat förslag behöver tas fram och att konsekvenserna för samernas jakt bör utredas. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att avskaffandet av dubbelregistreringen kräver lagändring och att älgjakten måste anpassas till de rättigheter samerna har enligt rennäringslagen. *Sametinget* anser att det i och för sig är bra med ett transparent förslag, men avsaknaden av konsekvensanalyser medför att man inte kan inordna samisk jakträtt i detta system utan ytterligare utredning och tydliggörande. Det finns enligt *Sametinget* för närvarande inget alternativ till systemet med dubbelregistrering av licensområden för att beakta samernas rättigheter. *Svenska Jägarförbundet* finner att resonemangen i betänkandet är relativt bristfälliga och att det förekommer slutsatser som förbundet uppfattar som tveksamma. De föreslagna förändringarna löser inte på något sätt de särskilda problem som dubbelregistreringen medför även om själva begreppet dubbelregistrering försvinner. Det krävs även en tydlig definition av hur markägarens och samebymedlems jakträtt får utövas i förhållande till varandra. *Svenska Samernas Riksförbund (SSR)* anser att utredningens förslag innebär att innehavare av jakträtt tvingas in i en form av samverkan, vilket innebär ett ingrepp i den enskildes rätt. Samisk jakträtt är skyddad mot tvångs-

förfoganden utan ersättning enligt 2 kap. 18 § regeringsformen. SSR anser vidare att det inte är utrett hur samebymedlemmarnas inflytande ska garanteras ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Det mest naturliga vore att registrera samebyarnas betesområde där som egna älgskötselområden. Det är inte heller utrett hur jakträtten ska garanteras på vinterbetesmarkerna.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sametinget* och *Svenska Samernas Riksförbund* efterlyser en analys av den samiska jakträtten och anser att det är omöjligt att gå fram med förslaget i avsaknad av en sådan analys.

Skälen för regeringens förslag

Jakträtten i renskötselområdet

Medlem i sameby får enligt 25 § rennäringslagen jaga på utmark inom de delar av samebyns betesområde som hör till renbetesfjällen i Jämtland eller lappmarkerna i Västerbottens och Norrbottens län när renskötsel är tillåten där. Jakträtten gäller på både statlig och privat mark och jakten får ske såväl till husbehov som till försäljning. Jakträtten ingår i den bruksrätt som renskötselrätten utgör och är underkastad de begränsningar som följer av jaktlagstiftningen. Samebymedlem har dock inte ensamrätt till jakten på dessa marker eftersom markägaren har den jakträtt som följer med äganderätten till marken. Det finns således en ”dubbel” jakträtt.

I betänkandet *Jakt och fiske i samverkan* (SOU 2005:116) behandlas frågan om grunderna för och omfattningen av samebymedlemmarnas och markägarnas jakt- och fiskerätt i lappmarkerna och på renbetesfjällen. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Det kan dock i sammanhanget nämnas att Girjas sameby i Norrbottens län våren 2009 stämt staten med yrkande i första hand att samebyn har ensamrätt till jakt och fiske inom den del av samebyns område som ligger på statens fastighet Gällivare kronoöverlappsmark 2:1 och att byn där har ensam rätt att förfoga över jakt- och fiskerätten. I andra hand yrkas att rätten till jakt och fiske är delad mellan samebyn och staten och att byn gemensamt med staten ska ha förfoganderätt över jakt och fiske.

Av 32 § rennäringslagen framgår att jakt- och fiskerätt på kronomark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen endast får upplåtas om det kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln. Det krävs dessutom att upplåtelsen är förenlig med god viltvård eller fiskevård. Ett vidare krav är att upplåtelse kan ske utan besvärande intrång i samebymedlemmarnas rätt till jakt och fiske enligt 25 § rennäringslagen. Det är länsstyrelsen som beslutar om upplåtelse av statens mark på renbetesfjällen och ovanför odlingsgränsen. Upplåtelsen ska som huvudregel ske mot avgift, som fördelas mellan samebyn och samefonden. För mark inom dessa områden som ägs av annan än staten, liksom statens mark utanför dessa områden, gäller jaktlagstiftningens bestämmelser.

I proposition 1986/87:58 om jaktlag m.m. konstateras att det förhållandet att varken samerna, de nyttjanderättshavare till vilka jakt upplåtits eller de privata markägarna har en oinskränkt jakträtt inom sina respektive jaktområden innebär särskilda problem vid övergång till enbart licensjakt. I propositionen föreslogs därför ett system som innebär att licensområdena får överlappa varandra på samma sätt som jakträtten gör.

För de samebyar som har betesrätt ovanför odlingsgränsen, fjällsamebyarna, innebär detta att som licensområde för varje sameby inregistreras byns hela betesområde ovanför odlingsgränsen. Inom detta större licensområde registreras särskilda licensområden omfattande den privatägda marken. För registrering av betesområdet står samebyn som sökande. Registreringen av privatmarken som licensområden sker på ansökan av markägarna.

Det ankommer på länsstyrelsen att besluta om registrering av licensområdena och om tilldelning av älg till respektive område. Det kan enligt propositionen inte undvikas att dubbelregistreringen gör det svårare att bestämma tilldelningen.

Länsstyrelsen är hänvisad till en skälighetsbedömning. Det som måste ske är en fördelning av den totala älgtilldelningen för hela betesområdet ovanför odlingsgränsen mellan å ena sidan samebyn inklusive de nyttjanderättshavare som får tillstånd att jaga på kronomarken och å andra sidan jakträttshavarna på de privata markerna. Denna fördelning leder till att jakträttshavarna på de enskilda markerna inte kan göra anspråk på att själva få hela den tilldelning som annars skulle svara mot deras markinnehav. Med andra ord ska samebyns tilldelning bestämmas dels med hänsyn till älgproduktionen på kronomarken, dels med hänsyn till att samerna också har rätt att jaga på den privatägda marken.

När länsstyrelsen beslutat om tilldelningen beslutar den också om upplåtelse av älgjakt på kronomarken genom att bestämma dels vilka områden som ska upplåtas, dels hur stort antal och vilka slags djur som ska få skjutas inom dessa områden. Hänsyn måste tas till samernas jakträtt på de upplåtna områdena. Nyttjanderättshavarna får alltså skjuta ett mindre antal djur än vad som svarar mot de upplåtna områdenas storlek och kvalitet.

I propositionen behandlas vidare hur det skulle vara möjligt att undvika säkerhetsproblem när olika grupper jagar på samma mark. För att få en från säkerhetssynpunkt godtagbar jakt bör det undvikas att samerna jagar över hela sitt licensområde samtidigt med jaktlagen på upplåten kronomark och på privatmark. En lösning på problemet är enligt propositionen att i samförstånd med samer och andra jakträttshavare göra en geografisk uppdelning. Det naturliga är i sådant fall att samerna jagar på den del av kronomarken som inte har upplåtits till andra jägare. Den andra möjligheten är att bestämma skilda jakttider för de olika jaktlagen. Det kan förutsättas att det i första hand blir fråga om att bestämma skilda jakttider för samerna och nyttjanderättshavarna på kronomarken. Om samerna inte räknar med att kunna fälla hela sin tilldelning på kronomarken utanför de upplåtna områdena bör samebyn begära att länsstyrelsen beslutar om en uppdelning av jakttiderna. Det kan naturligtvis också bli nödvändigt att

I propositionen behandlades även skogssamebyarnas situation. Det pekades på att den föreslagna lösningen för dem innebär att hela betesområdet registreras som samebyns licensområde. Inom detta skulle dessutom licensområden för numera Sveaskog AB och de privata markägarna behöva registreras. I propositionen betonas vidare att det bör vara möjligt att förhandlingsvägen klara ut olika praktiska problem.

Syftet med förslaget är enligt propositionen inte annat än att lägga fast vissa principer som kan ligga till grund för överenskommelser mellan berörda parter. Det bör ankomma på länsstyrelsen att svara för att nödvändiga överläggningar kommer till stånd. Förslaget innebär inte något hinder mot exempelvis en överenskommelse om att samerna ska ta ut sin älgtilldelning inom ett eller flera avgränsade jaktområden inom samebyn. En sådan lösning kan kombineras med skilda jakttider så att också andra jaktlag kan jaga på området eller områdena.

Sådana överenskommelser bör underlättas av att överläggningarna kan ske med utgångspunkt i ett system som förutsätter att alla berörda parter lämnar sitt bidrag till att jakten organiseras på ett lämpligt sätt.

I propositionen förutsätts att fjällsamebyarna liksom hittills kommer att bedriva all älgjakt ovanför odlingsgränsen. Det finns emellertid inte något principiellt hinder mot att även nedanför odlingsgränsen tillämpa den förordade ordningen med ”dubbelregistrering” av licensområden. Skulle en sådan jakt bli aktuell bör den tas upp till diskussion och övervägande i varje enskilt fall.

Det framtida älgjaktssystemet i renskötselområdet

Älgskötselområden

Naturvårdsverket rekommenderar i sina allmänna råd att älgskötselområden bildas på renbetesfjällen och ovanför odlingsgränsen. Det har dock hittills bara bildats ett älgskötselområde, på renbetesfjäll i norra Jämtland. Som framgått tidigare föreslås nu ett system för älgförvaltningen som är ekosystembaserat. I ett sådant system måste alla parter delta och gemensamt verka för att nå de mål som ställs upp. Samernas jakträtt innebär att de, liksom övriga jakträttshavare, måste ges möjlighet att delta i förvaltningen av älgen och att de, liksom andra som vill jaga älg, måste ta sitt ansvar för en ekosystembaserad förvaltning av älgen. Regeringen delar därför utredningens uppfattning att det saknas skäl att undanta någon del av landet från möjlighet till registrering av älgskötselområde.

Det är en uppgift för samtliga jakträttshavare att samverka för att registrera älgskötselområden. I likhet med vad som anfördes när licensjakten infördes bör länsstyrelsen ha ett ansvar för att nödvändiga överläggningar kommer till stånd. Länsstyrelsen får nu ett än mer uttalat ansvar för uppföljning av älgförvaltningen. Detta bör dock gå att kombinera med uppdraget att förvalta jakten inom vissa områden ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Statens fastighetsverk måste som förvaltare av skogen också vara delaktig i älgförvaltningen. Ett visst område bör endast kunna registreras som ett älgskötselområde, någon

Älgmarken utanför älgskötselområdena

Regeringen föreslår i avsnitt 6.4 att jakt på vuxen älg ska få bedrivas även på mark som inte omfattas av ett älgskötselområde. Det nuvarande systemet med registrering av tre olika typer av licensområde förenklas dock genom att dessa slås samman till en. Minsta tilldelning för ett licensområde är en älgkalv. Liksom idag kommer därför att gälla att det måste ske en fördelning mellan markägarna och samebyn av det totala antalet älgar som får fällas på renbetesfjällen och i lappmarkerna. Jakträttshavarna på den privata marken kan därför inte heller i fortsättningen göra anspråk på att själva få fälla det antal älgar som annars skulle svara mot deras markinnehav.

6.7 Inventering och rapportering

Regeringens bedömning: Sveriges lantbruksuniversitet, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen bör ges i uppdrag att efter samråd med markägarnas och jägarnas organisationer ta fram förslag till metoder som bör användas rutinmässigt inom älgförvaltningsområdena för inventering av älgpopulationer samt metoder för att fastställa foderprognoser. I uppdraget bör ingå att så långt möjligt kvantifiera effekterna av olika inventeringsresultat.

Referenspopulationerna av älg är viktiga för förvaltningen och bör finnas kvar.

Utredningens bedömning: Utredningen tar inte upp frågan om vilka inventeringsmetoder som bör användas i syfte att erhålla en kunskapsbaserad adaptiv förvaltning av älgen. Vad avser referenspopulationer av älg överensstämmer utredningens förslag med regeringens.

Remissinstanserna: Ett flertal remissinstanser anser att förslag inom området saknas. Dessutom ser de en brist i att finansieringen inte utretts närmare i denna del. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser att det inte finns tillräckligt med medel för dessa uppgifter i älgvårdsfonden. *Skogsstyrelsen* förordar att underlag om fodertillgång och skogsskador ska finansieras av skogsbruket, jägare och samhälle. Om alla dessa parter är med och finansierar undviks t.ex. att orimliga krav på noggrannhet ställs vilket kan bli fallet om vissa parter inte medverkar till finansieringen. Detta kan antingen ske genom en ökning av myndighetsanslaget eller genom en ökning av fällavgifterna och att möjligheten att finansiera Skogsstyrelsens inventeringsarbete från älg- eller viltvårdsfonderna tydliggörs. *Naturvårdsverket* påpekar att frågan om inventering/viltövervakning är utelämnad, vilket begränsar möjligheterna till uppföljning av uppsatta mål och därmed även möjligheterna med en adaptiv förvaltning. För att kunna ha en adaptiv förvaltning av den svenska älgstammen behövs förutom bra populationsdata och en tillförlitlig avskjutningsstatistik också data av god kvalitet gällande könskvot, ålderstruktur,

reproduktion, naturlig dödlighet, predation m.m. samt dessutom god kunskap om älgpopulationens hälsotillstånd. Idag saknas tillförlitlig kunskap om detta på såväl lokal, regional som nationell nivå. *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* anser att en uthållig viltförvaltning inte gynnas av ett stort antal inventeringsmetoder utan en sådan behöver ett fåtal kvalitetssäkrade metoder som uthålligt används av alla aktörer. "Älgobsen" är ett bra exempel på en metod som under en längre tid har använts i förvaltningen. *SLU* delar uppfattningen att vissa inventeringsmetoder har låg tilltro, men det beror främst på bristande kvalitets-säkring. Problemet är alltså inte brist på goda metoder utan att själva utförandet av metoderna sällan är kvalitetssäkrat samt att de olika parterna ofta saknar tilltro till de inventeringar som utförts av motparten. Allt detta är ytterst en kompetens- och samarbetsfråga. *Sveaskog AB* anser att det är en förutsättning att alla basinventeringar genomförs på älgförvaltningsområdesnivå. Finansieringsförslag och ansvarsfördelning av såväl inventeringskostnader som arvodering och utbildningskostnader för älgförvaltningsgrupperna är otillräckligt belysta. Vikten av att erforderliga inventeringar kommer till stånd som bas för den adaptiva förvaltningen bör understrykas. I utredningen är dock inte tillräckligt belyst vem som har ansvaret för att så sker och förslaget bör kompletteras i den delen. *Skogsindustrierna* stöder utredningens slutsats att bättre underlag för beslut måste tas fram. Detta gäller i synnerhet för södra Sverige där den i dag gängse rutinen för inventering, älgbetesinventering (ÄBIN), inte fungerar särskilt bra. Dessutom är det svårt att finansiera och genomföra inventeringar på grund av att ägoförhållandena är så splittrade. Underlagen måste också göras lätt- tillgängliga. En finansierad skadeinventeringsrutin måste tillskapas, gärna med Skogsstyrelsen som huvudman. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* anser att ett gediget underlag för förvaltningen på älgförvaltningsområdesnivå är en grundläggande förutsättning för en adaptiv förvaltning. Det gäller uppgifter om älgpopulationen, fodertillgång och betesskador. *LRF* betonar vikten av att finansieringen av detta måste lösas på ett tillfredsställande sätt. Till skillnad från utredaren anser *LRF* inte att faktaunderlaget i huvudsak ska finansieras av skogsbruket, utan av Skogsstyrelsen, Viltvårdsfonden och de länsvisa fällavgifterna.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens fastighetsverk, Skogsbrukets markägar-grupp, Norra Skogsägarna, länsstyrelserna i Örebro, Hallands och Stockholms län, Sveaskog AB, Sveriges jordägarförbund och Skogsindustrierna* tillstyrker promemorians förslag. *Länsstyrelsen i Hallands län* vill att uppdraget med att ta fram inventeringsmetoder utökas till att omfatta framtida revideringar av föreslagna metoder. Referenspopulationerna av älg föreslås användas vid metodutvecklingen. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att uppdraget att ta fram metoder bör finansieras på annat sätt, t.ex. genom ett övergripande anslag och inte genom fällavgifterna. *Jägarnas Riksförbund* poängterar vikten av betesinventering. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* delar delvis promemorians bedömning. *Länsstyrelsen* anser att uppdraget för val av inventeringsmetoder ska ges till Naturvårdsverket när det gäller storleken på älgstammar medan Skogsstyrelsen ska ha ansvaret för inventeringsmetoder när det gäller skogsskador. *Södra skogsägarna och Sveriges jordägarförbund* fram-

håller att markägarna ska involveras i arbetet med att ta fram inventeringsmetoder. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* förordar ett fåtal enkla kvalitetssäkrade inventeringsmetoder som används av alla aktörer. *Svenska Jägareförbundet* anser att uppdragen bör ges till relevanta forskande institutioner istället för till Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsen bör däremot få i uppdraget att ta fram rekommendationer för hur rekrytering av triviallöv kan underlättas genom anpassad skogsskötsel och se till att de omsätts i praktiken.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen finner i likhet med ett flertal remissinstanser att det är nödvändigt att ha tillgång till bl.a. avskjutningsstatistik, uppgifter om älgstammens demografiska processer, foderresurser, skogsskador, viltolyckor och förekomst av rovdjur om vi ska kunna uppnå en ekosystembaserad lokal förvaltning av älgen som är adaptiv. Sådana uppgifter bör i de flesta fall avse både aktuella förhållanden och prognoser för framtiden. Ansvar för att ta fram underlag måste även i framtiden ligga hos markägare och jägare även om älgförvaltningsgruppen har ett ansvar för att genom en dialog med intressenterna och länsstyrelsen verka för att det finns tillräckligt underlag för förvaltningen. Regeringen gör bedömningen att det finns ett flertal väl fungerande inventeringsmetoder redan idag, men att metoderna för dessa bör tydliggöras och kvalitetssäkras. Bland de inventeringsmetoder som är vanligt förekommande i dagens älgförvaltning kan nämnas spillningsinventering, avskjutningsstatistik, observationer av älg under jakten (älgobs), skogsskadeinventering avseende älg (ÄBIN) samt flyginventering. I södra Sverige på talfattiga marker saknas dock en motsvarighet till ÄBIN. En sådan bör därför utformas. Skogsstyrelsen har i redovisningen av regeringsuppdrag om vidareutveckling av pågående viltskadeinventering till att omfatta andra viltskador än älg, uppskattat att en utvecklad ÄBIN för sydsvenska förhållanden skulle kosta cirka 2 000 000 kronor.

Regeringen anser mot bakgrund av de krav som ställs på en ekosystembaserad lokal förvaltning att det bör uppdras åt Sveriges lantbruksuniversitet, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen efter samråd med markägarnas och jägarnas organisationer, att föreslå inventeringsmetoder och metoder för att fastställa foderprognoser som kan accepteras av de ingående parterna och som regelmässigt bör användas i älgförvaltningen. I uppdraget bör ingå att utveckla lämpliga inventeringsmetoder och/eller vidareutveckla befintliga metoder samt ta fram tydliga manualer för genomförandet av dessa. Inventeringsmetoderna bör kunna kvalitetssäkras. Inom ramen för uppdraget bör Skogsstyrelsen uppskatta inkomstbortfallet för skogsägare vid olika skadenivåer samt efter samråd med Naturvårdsverket och Sveriges lantbruksuniversitet analysera hur rådande betetryck inverkar på landskapets trädslagsblandning och dess konsekvenser för biologisk mångfald. Utifrån dessa underlag bör det vara möjligt för viltförvaltningsdelegationerna att formulera övergripande mål för älgförvaltningen i länet. Skogsstyrelsen ska även verka för att befintlig kunskap om foderproducerande åtgärder tas till vara och sprids samt utveckla och föreslå skogsbruksmetoder som ger en större rekrytering av lövträd i framtiden. I områden med rovdjur blir rovdjurspolitiken, i form av mål för och förekomst av främst varg och björn, styrande för hur förvaltningen av älgen ska planeras och genomföras.

Sveriges lantbruksuniversitet bör därför ges i uppdrag att presentera effekterna av stora rovdjur på älgstammar av olika täthet och tydliggöra vilka nivåer stammen bör ha för att medge jakt i olika omfattning. Det kan även vara lämpligt att ge förslag till hur åldersstrukturen i stammen bör vara efter jakt för att nå målet om en älgstam av hög kvalitet också i områden med stora rovdjur. Även andra ekosystemaspekter av förvaltningen av älg i ett naturressurssystem där stora rovdjur ingår bör redovisas. Det bör även ingå att på ett för förvaltningen ändamålsenligt sätt redovisa hur inventeringsresultat av stora rovdjur kan användas som redskap i älgförvaltningen.

Länsstyrelserna använde år 2007 sammanlagt drygt 2 100 000 kronor till inventeringar. Regeringen anser i likhet med flera remissinstanser att det är viktigt att den långsiktiga finansieringen av ökade inventeringar säkerställs. Utredningens förslag om ökade intäkter från fällavgifter bör kunna innebära ett tillskott om i vart fall 20 miljoner kronor till älgvårdsfonderna vilket bör ge utrymme för de inventeringar som är en förutsättning för en adaptiv förvaltning av älgen.

Referenspopulationer av älg

Inom Sveriges lantbruksuniversitet bedrivs projektverksamhet som arbetar med referenspopulationer av älg i olika delar av Sverige. Att följa sådana populationer kan ge viktig och användbar kunskap om hur älgen påverkas av olika former av förändringar i form av bl.a. klimat, förekomst av rovdjur och tillgång till foder. Det är därför angeläget att sådana referenspopulationer följs kontinuerligt och utan avbrott. Regeringen vill därför framhålla vikten av att övervakningen av Sveriges referenspopulationer av älg fortgår.

7 Kunskapsstöd

7.1 IT-plattform och rapportering

Regeringens bedömning: En gemensam IT-plattform för älgförvaltningen bör inrättas, där de som ansvarar för förvaltningen inom länsstyrelsen, älgförvaltningsområden och älgskötselområden kan få tillgång till relevanta data om skogen, älgen m.m. En sådan plattform bör också kunna användas för ekonomiadministration inom älgförvaltningen. En förutsättning för en kunskapsbaserad älgförvaltning som är adaptiv är en kontinuerlig uppdatering av relevanta data om bl.a. avskjutning. Rapportering bör kunna ske på lokal nivå. Naturvårdsverket bör därför ges i uppdrag att efter samråd med länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet utreda och föreslå ett gemensamt datastöd för älgförvaltningen. I utredningen bör övervägas om befintliga redan förekommande system såsom "Viltdata.se" kan användas eller om erfarenheter från dessa bör tas tillvara inom ett nytt system. Arbetet bör genomföras i samarbete med representanter för

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Datasystemet föreslås även vara kopplat till det uppdrag som Sveriges lantbruksuniversitet har att bedriva fortlöpande miljöanalys.

Remissinstanserna: Remissinstanserna är huvudsakligen positiva till utredningens förslag. *Svenska Jägareförbundet, Sveriges jordägareförbund, Sveriges lantbruksuniversitet, Skogsindustrierna* och *Viltskadecenter* förespråkar att det av Jägareförbundet utvecklade datasystemet Viltdata.se används. I flera av remissvaren framhålls att en viktig förutsättning för att rapportering ska kunna ske inom en vecka är att det finns ett webbaserat gemensamt IT-system där jaktlagen själva kan rapportera avskjutningen. Annars väntas belastningen på länsstyrelserna bli stor.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av *länsstyrelserna i Stockholm, Södermanlands, Östergötlands, Hallands, Örebro och Jämtlands län* samt *Sveaskog AB*.

Rapportering av fälld älg

Jägarnas Riksförbund, Svenska Jägareförbundet och *Sveriges jordägareförbund* anser att en vecka är för kort tid för att hinna rapportera fälld älg medan *Länsstyrelsen i Örebro län, Skogsindustrierna, Södra Skogsägarna* och *Lantbrukarnas Riksförbund* instämmer i regeringens förslag om rapportering av fälld älg inom en vecka. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser att det måste finnas någon möjlighet att införa sanktioner mot dem som missköter sig om rapportering inom en vecka ska fungera

IT-plattform

Länsstyrelsen i Örebro län anser att det optimala vore att älgjaktssystemet införlivas i Naturvårdsverkets kommande rovviltssystem. *Skogsindustrierna, Södra skogsägarna, Lantbrukarnas Riksförbund, Sveaskog AB* och *Sveriges jordägareförbund* förespråkar systemet Viltdata.se. *Sveriges jordägareförbund, Norra skogsägarna* och *Skogsägarnas markägargrupp* vill att Naturvårdsverket ska ha huvudansvaret för den älgdatabas som ska upprättas. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* stödjer regeringens förslag, men påpekar att förslaget att koppla länsstyrelsens ekonomihantering inom älgförvaltning till nya IT-stödet kräver effektiv utveckling för att undvika dubbelarbete för länsstyrelserna. Detta eftersom länsstyrelserna har krav på sig att hantera hela sin ekonomi inom länsstyrelsernas gemensamma ekonomisystem.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län poängterar att positiva erfarenheter finns i länet av att sammankoppla länsstyrelsens ekonomisystem med Internetapplikationen Moosecare och JAS vid fakturering av fällavgifter. En daglig överföring mellan Moosecare och JAS är en mycket bra lösning vad gäller anmälan av fällda älgar och älgobs som fungerat väl i

flera år i länet. Svenska Jägareförbundet är kritiska till formuleringen att Sveriges Lantbruksuniversitet och Skogsstyrelsen, efter samråd med Naturvårdsverket och Jägareförbundet, ska ta fram förslag till metoder för inventering av älgpopulationer. Detta arbete bör istället utföras av Jägareförbundet i samverkan med SLU och Naturvårdsverket, medan Skogsstyrelsen bör få i uppgift att ta fram metoder för foderskattningar och foderprognoser. *Länsstyrelsen i Hallands län* vill uppmärksamma regeringen på att data inte ska samlas in på "jaktlagsnivå" som föreslagits. Dessa data är främst av intresse för de enskilda jaktlagen och fungerar inte för den analys som är nödvändig för älgförvaltningen. Information om vilket jaktlag som fällt älgen ska givetvis vara en del av den lämnade informationen. Landet bör istället delas in i ett rutnät av lämplig storlek. Jaktlagen ska rapportera inom vilken ruta som älgen är fälld. På detta vis går det att skapa en koppling mellan fällda älgar och en geografisk analys. Trafikdödade och fällda älgar efter skyddsjakt kommer därmed också in i systemet på ett självklart sätt. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* föreslår att IT-portalen utrustas med ett signalsystem som uppmärksammar områden som otillbörligt avviker från sin skötselplan.

Skälen för regeringens bedömning: Många remissinstanser har framfört att det finns stora brister både när det gäller tillgång till underlag för älgförvaltningen och kvaliteten på de underlag som finns.

IT-plattform

Sedan den 1 januari 2009 har länsstyrelserna en gemensam IT-organisation och en gemensam IT-miljö. När det gäller administrationen av älgförvaltningen använder samtliga länsstyrelser samma system, det s.k. JAS-systemet, vilket dock inte är centraliserat. Den rapporteringsskyldighet avseende skjutna älgar som åligger jägarna kan i vissa län göras via JAS.

Svenska Jägareförbundet har tagit fram ett webbaserat system med syftet att ge underlag till förvaltning och övervakning av jaktbart vilt, "Viltdata". En av målsättningarna med Viltdata har varit att konstruera en älgdatabas för att tillgodose jägarnas och länsstyrelsernas behov när det gäller älgen. Det finns en extern referensgrupp med representanter för länsstyrelser, Naturvårdsverket, Skogsindustrierna, Skogsstyrelsen, Sveaskog AB och LRF.

I älgdatabasen i Viltdata kan hanteras bl.a. avskjutning, anmälan om jaktresultat till länsstyrelsen, älgobs, slaktvikter, ålderssammansättning, reproduktionsdata, hornutveckling, övrig avgång (trafik, stora rovdjur med mera), rovdjursobs samt publika rapporter och sammanställningar. De stora skogsbolagen har sina egna system för älgförvaltning med rapportering via Internet. Dessutom går flera lokala projekt om älg att följa via Internet.

Rapportering av fälld älg

En förutsättning för en adaptiv förvaltning är att nödvändiga data rapporteras kontinuerligt under jakten och att de omgående blir tillgängliga.

Ett gemensamt datasystem för hela Sverige

Regeringen delar utredningens uppfattning att det finns många fördelar med att ha ett nationellt system för förvaltningen av älgen. Med hänsyn till de samhällsintressen som är berörda och det ansvar som staten bör ta för älgförvaltningen finns ett behov av att ha tillgång till nödvändiga underlag. Även om älgförvaltningsområdena ska omfatta merparten av en älgstam kommer det alltid att finnas älgar som rör sig mellan olika områden och de underlag som tas fram inom angränsande älgförvaltningsområden kan vara av betydelse vid förvaltningen. Samtliga underlag bör därför vara tillgängliga för dem som är involverade i förvaltningen av älgen. Regeringen anser därför att det finns behov av ett nationellt datasystem för älgförvaltningen. Inrättandet av ett gemensamt datasystem för alla länsstyrelser i län med älg underlättas av att länsstyrelserna nu har en gemensam IT-organisation. Även den omständigheten att länsstyrelsen har den administrativa uppgiften att registrera älgskötselområden talar för att låta länsstyrelsen administrera ett gemensamt system. Naturvårdsverket bör därför ges i uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet utreda och föreslå ett gemensamt datastöd för älgförvaltningen. I det arbetet bör även representanter för jägarorganisationerna och markägarna delta. I utredningen ska övervägas om befintliga redan förekommande system kan användas eller om erfarenheter från dessa kan tas tillvara. Flera remissinstanser har förespråkat Svenska Jägareförbundets IT-portal Viltdata.se som ett lämpligt redan befintligt stöd i älgförvaltningen. Systemet har idag en hög anslutning på jaktlagsnivå. Det finns många fördelar med att vidareutveckla ett redan befintligt system med många användare.

Naturvårdsverket arbetar med frågan om ett nytt datasystem för rovviltförvaltning varför det kan finnas anledning att överväga om det finns skäl att samordna ett system för älgförvaltningen med det för rovviltförvaltning.

Vad ska datasystemet innehålla?

Ett kunskapsstöd för förvaltningen bör svara mot följande kravbild. Alla data bör samlas på ett ställe och vara tillgängliga för dem som deltar i älgförvaltningen. Stödet bör vara enhetligt över landet och det bör finnas en skyldighet att lämna uppgifter. Det ska vara en skyldighet för alla som jagar älg att inom två veckor rapportera att en älg fällts. Ett önskemål är att även älgobs bör kunna rapporteras fortlöpande i ett sådant system. Datastödet bör motsvara behovet hos alla de olika kategorier som använder det, myndigheter, älgförvaltningsgruppen, älgskötselområdet, markägare och enskilda jägare. Ett datastöd för älgförvaltningen måste också kunna möta behoven hos de olika nivåerna inom förvaltningen, län, älgförvaltningsområde och älgskötselområde, både geografiskt och när det gäller olika funktioner. Rapportering måste kunna ske lokalt och

datastödet bör därför möjliggöra registrering av jaktlag eller jaktområden. Dessutom bör de inventeringar som utförs på lämpligt sätt kunna kopplas till den geografiska plats där inventeringen utförts. Länsstyrelsens ekonomihantering inom älgförvaltningen bör också kopplas till det föreslagna datastödet.

7.2 Utbildning

Regeringens bedömning: Medel som från Viltvårdsfonden betalas ut till Svenska Jägareförbundet för förbundets arbete med lokala samråd i älgförvaltningen bör i det nya systemet istället överföras till två nya områden. Jägareförbundet bör förstärka sitt arbete med att inom ramen för älgskötselområdena höja kompetensen hos dem som sköter ett sådant område. Förbundet bör även inom ramen för det allmänna uppdraget bistå älgförvaltningsgrupperna i deras arbete med att årligen tolka inventeringsresultat om bl.a. älgstammens täthet och sammansättning samt föreslå förvaltningsstrategier. Medel från Viltvårdsfonden lämnas till Sveriges lantbruksuniversitet för utförandet av en utbildning i adaptiv älgförvaltning. Den färdiga utbildningen ska i första hand ges ledamöter i älgförvaltningsgruppen samt länsstyrelsens personal, men även viltförvaltningsdelegationernas ledamöter bör kunna komma i fråga. Utbildningarna kan ske i länsstyrelsernas eller annan lämplig organisations eller myndighets regi. Arbetet bör ske i samråd med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och markägarnas och jägarnas organisationer. Länsstyrelserna bör ha ett ansvar för att bistå med kunskapsstöd när det gäller förvaltnings- och skötselplaner.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Örebro, Västernorrlands och Norrbottens län, Lantbrukarnas Riksförbund, Sveriges jordägareförbund, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Viltskadecenter, Svenska kyrkan och Svenska Jägareförbundet* är övervägande positiva till förslaget om att SLU ska ta fram en utbildning i adaptiv förvaltning. *SLU* framhåller dock att utbildningen bör bekostas av länsstyrelsen. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser att Svenska Jägareförbundet bör bära det huvudsakliga ansvaret för utbildningarna av älgskötselområdena, älgförvaltningsgrupperna och länsstyrelsens tjänstemän i stället för *SLU*. *Svenska Jägareförbundet* anför att det nya systemet för älgförvaltning blir en gigantisk, rikstäckande apparat som kommer att engagera flera tusentals människor. Det innebär med nödvändighet att huvuddelen av arbetet, såväl utbildningsinsatser som själva förvaltningsarbetet, i stort måste baseras på ideella krafter. *Förbundet* anser därför att dessa insatser i huvudsak måste genomföras av de inblandade jägar- och markägarorganisationerna i samverkan. *Jägarnas Riksförbund* föreslår att länsstyrelserna ökar samverkan sinsemellan för att möjliggöra ökad specialistkompetens och ekonomiska besparingar.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Örebro och Västernorrlands län, Sveaskog AB, Jägarnas Riksförbund, Sveriges jordägareförbund, Norra skogsägarna och Skogsbrukets markägargrupp* instämmer i att ett kunskapslyft krävs för aktörerna i det föreslagna systemet samt att SLU är en lämplig instans att tillhandahålla utbildning. *Sveaskog AB* och *Skogsindustrierna* framhåller att Svenska Jägarförbundets har en rikstäckande organisation som, om förbundet är intresserat av det, borde kunna driva den föreslagna utbildningen i samverkan med markägarna. Motstående synpunkt presenteras av *Norra skogsägarna* och *Skogsbrukets markägargrupp* som motsätter sig att Jägarförbundet ska överta SLU:s huvudansvar för utbildningarna av älgskötselområdena, älgförvaltningsgrupperna och länsstyrelsernas personal.

Sveriges jordägareförbund och *Länsstyrelsen i Jämtlands län* ställer sig positiva till att medel som frigörs från det allmänna uppdraget när de lokala samråden utgår kan användas till annat. *Södra skogsägarna* framhåller att utbildning av älgförvaltningsgrupperna bör vara ett samarbete mellan SLU, Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket i nära samverkan med markägare och jägare vilket kräver att ekonomiska resurser kanaliseras till de senare grupperna.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län framhåller att en utvärdering visat att deltagare i det lokala samrådet upplevde de mest grundläggande delarna i en älgförvaltningsutbildning som komplext och svårbegriplig och att det därför krävs lärare med hög pedagogisk kompetens. *Svenska Jägarförbundet* anser att det är felaktigt att göra en koppling mellan att de lokala samråden försvinner och ett minskat behov av medel för förbundet. Enligt förslaget skall medel tas från Jägarförbundets allmänna uppdrag och istället ges till SLU för utbildningar i adaptiv förvaltning. *Förbundet* föreslår istället att finansieringsdelen lämnas utanför diskussionen.

Skälen för regeringens bedömning: I dag finns inget samlat ansvar för utbildning och kunskapsstöd till dem som ansvarar för älgförvaltning inom t.ex. älgskötselområden och dem som deltar i lokala samråd. Olika intresseorganisationer anordnar utbildning för sina representanter och det förekommer också att länsstyrelserna ordnar utbildning och seminarier i vissa frågor. Regeringen anser i likhet med utredningen att kunskapsnivån i förvaltningen bör förstärkas och avser att vidta åtgärder för att åstadkomma en sådan förstärkning.

Medlemmarna i de älgförvaltningsgrupper som ska ansvara för att ta fram en förvaltningsplan för älgförvaltningsområdet med stöd av tillgängliga underlag kommer att få en uppgift som kräver mycket kunskap. Det gäller både skogliga frågor om foderresurser och beteskador och frågor om älgstammens storlek och kvalitet och hur avskjutningen bör ske för att nå de mål som ställs upp. En viktig utgångspunkt är att förvaltningen ska vara ekosystembaserad och adaptiv. En förutsättning för sådan förvaltning är tillgången till kunskap. När ett nytt system för älgförvaltning ska genomföras krävs ett kraftigt kunskapslyft för aktörerna. Det finns därför skäl att anordna en särskild utbildning för dem som ska ingå i älgförvaltningsgrupperna. Regeringen anser att Sveriges lantbruksuniversitet initialt bör få i uppdrag att ta fram en utbildning i adaptiv älgförvaltning för dem som utses till ledamöter i älgförvaltningsgrupperna. Det arbetet bör genomföras i samråd med

Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och markägarnas och jägarnas organisationer. En möjlighet som bör övervägas är att sådan utbildning ges till länsstyrelserna. Länsstyrelserna skulle sedan i sin tur kunna vidareföra utbildningen till nya medlemmar av arbetsgrupperna. Även andra universitet, högskolor och privata aktörer bör kunna genomföra sådan utbildning. I framtiden bör även studieförbunden kunna bidra med utbildning för älgförvaltning. Det finns även möjligheter att utveckla helt nya utbildningsmodeller och metoder t.ex. IT-baserade sådana och olika former av distansutbildningar. Sådana lösningar kan ge utrymme för utbildning på olika nivåer inom älgförvaltningen. De bör kunna hålla hög kvalitet och kunna genomföras till en relativt låg kostnad. Några av landets högskolor har särskilt utvecklat denna pedagogik, vilket bör tas till vara.

Viltförvaltningsdelegationerna inom länsstyrelsen erhåller utbildning av Naturvårdsverket i ett första skede. Den initiala utbildningen är inriktad på i första hand jaktlagstiftning och rovdjursförvaltning. Regeringen gör bedömningen att en utbildning av delegationerna är av särskild vikt så att de har tillräcklig kunskap för att kunna utföra sitt uppdrag. En gemensam kunskapsbas är viktig för att politiker och representanter för olika intressen inom delegationerna på ett konstruktivt sätt ska kunna diskutera olika problemställningar inom viltförvaltningen. Naturvårdsverket har föreslagit att myndigheten ska få i uppdrag att ta fram ett nationellt utbildningsprogram för ledamöterna och förordat en särskild utbildning i ordförandeskap i sådana organ. Regeringen biträder det förslaget och anser att ett sådant utbildningsprogram även bör omfatta frågor om älgförvaltning.

En viktig uppgift för länsstyrelserna är att svara för uppföljning av älgförvaltningen och en del i det uppdraget måste vara att bistå med kunskapsstöd när det gäller förvaltnings- och skötselplaner. Länsstyrelsernas uppgifter inom älgförvaltningen innebär att de måste ha tillgång till erforderlig kompetens. De resurser som redan i dag finns inom myndigheten när det gäller natur- och miljövård bör kunna utnyttjas även för uppgifter inom älgförvaltningen. När det finns behov av det bör möjligheterna till samarbete mellan länsstyrelserna kunna användas för att få tillgång till speciella kunskaper inom viltekologi m.m. När det gäller frågor om skogen har Skogsstyrelsen ett uppdrag att bistå med sådan kunskap.

I syfte att underlätta ingångsättandet av älgförvaltningsgrupperna bör Naturvårdsverket utarbeta en enhetlig mall för upprättandet av älgförvaltningsområdenas förvaltningsplaner.

Svenska Jägarförbundet koordinerar de lokala samråd som i dag föregår viltförvaltningsdelegationernas och länsstyrelsernas arbete med besluten om tilldelning av älg. För denna uppgift erhåller Jägarförbundet 6 miljoner kronor år 2010. De lokala samråd som sker kommer att försvinna i och med införandet av den nya älgförvaltningen. Regeringen gör därmed bedömningen att delar av dessa medel i stället bör användas för arbete med att öka den frivilliga jaktsamverkan och bidra till en kompetenshöjning hos dem som deltar i skötseln av älgskötselområden. Regeringen anser att det är mycket viktigt att stärka engagemanget och höja kunskapsnivån hos dem som engagerar sig i skötseln av ett älgskötselområde. Svenska Jägarförbundet bör även inom ramen för

det allmänna uppdraget kunna bistå med kompetens på den regionala nivån bl.a. vad avser uttolkning av inventeringsresultat samt utformning av förvaltningsstrategier. Viltvårdsfonden bör stå för Sveriges lantbruksuniversitetets kostnader för framtagande av en utbildning i adaptiv förvaltning riktad till ledamöterna i älgförvaltningsgrupperna och för länsstyrelsens personal.

Prop. 2009/10:239

8 Jakttider för älg

Regeringens bedömning: Ingen ändring bör vidtas vad gäller jakttiden för älg.

Utredningens förslag: Jakttiden för älg ska vara enhetlig på så sätt att det ska vara tillåtet att jaga älg fr.o.m. den andra måndagen i oktober i södra Sverige och fr.o.m. den första måndagen i september i norra Sverige och älgjakt ska sedan vara tillåten t.o.m. den sista februari. I norra Sverige ska jakt på älg dock inte vara tillåten från den 24 september till den 8 oktober.

Remissinstanserna: *Statens fastighetsverk, länsstyrelserna i Jönköpings, Dalarnas och Gävleborgs län, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Viltskadecenter, Skogsindustrierna och Sveriges jordägareförbund* ställer sig positiva till utredningens förslag. *Länsstyrelserna i Norrbottens och Jämtlands län samt Svenska Jägarförbundet* har synpunkter på förslaget. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att jakttidens start för södra Sverige och uppehåll för de norra delarna bör kunna övervägas i förhållande till ny kunskap om älgarnas brunstperiod. *Länsstyrelsen* anser det inte lämpligt att den ordinarie älgjakten tillåts pågå in i februari då det rimligen tär på djurets näringsbalans att utsättas för jakt vid upprepade tillfällen under sen-vintern vilket inte minst gäller de dräktiga hondjuren. Vidare ifrågasätts lämpligheten att fälla vuxna djur efter årsskiftet eftersom tjurarna då normalt har fällt sina horn vilket gör det svårt att i vissa lägen avgöra djurets kön. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att såväl älgförvaltningen som rennäringsintresset och jägarna har gagnats av möjligheten av ett regionalt beslutsfattande avseende jakttidens längd. *Svenska Jägarförbundet* anser att tidpunkt för avslutandet av jakten bör kunna beslutas av länsstyrelsen. *Länsstyrelserna i Jämtlands och Dalarnas län* önskar att möjligheten till septemberjakt tas bort i deras län.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Örebro, Västernorrlands och Jämtlands län, Sveriges jordägareförbund, Skogsstyrelsen och Sveaskog AB*, delar regeringens bedömning. *Svenska Samernas Riksförbund* finner det naturligt att det ska finnas ett brunstuppehåll under jakten. När brunstuppehållet ska ligga i tid måste dock beslutas lokalt av respektive länsstyrelse utifrån relevanta forskningsfakta. I landets nordligare delar vore ett brunstuppehåll redan den 24 september direkt förödande då det finns risk för att snömängden och den stränga kylan efter brunst-

uppehållet omöjliggör älgjakt. I praktiken kommer regeringens förslag att innebära att älgjakten vissa år bara blir drygt två veckor lång i landets nordligaste kommun. Detta kommer främst att drabba de samiska älgjägarna som jagar i fjällmiljö. I förlängningen leder detta till att fjällsamebyarna som idag förväntas jaga ovan odlingsgränsen kommer att ta upp frågan om jakt nedanför odlingsgränsen. En fråga som hittills inte drivits av samebyarna men som kommer att tas upp till diskussion. I Norrbottens län finns dessutom motiv för en kortare jakt än 70 dagar inom delar av länet förutom av klimatskäl även för att underlätta en ordnad renskötsel. Älgjakten medför problem i renskötseln om den pågår in i november. Älgjakten avslutad då älgarna omfördelas i markerna på grund av årstidsvandringar underlättas renskötseln och konflikter mellan renskötare och jägare undviks. *Skogsindustrierna*, *Statens fastighetsverk* och *Jägarnas Riksförbund* ser stora fördelar med en enhetlig och relativt lång jakttid vilket ger utrymme till lokala variationer runt om i landet. *Lantbrukarnas Riksförbund* och *Södra skogsägarna* förespråkar en lång jakttid för att underlätta förvaltningen av älgen. *Svenska Jägarförbundet* anser det är positivt att viltförvaltningsdelegationerna pekas ut som de som skall ta beslut om jakttiden inom respektive län samt att länsstyrelsen föreslås ha kvar möjligheten att begränsa jakttiden.

Skälen för regeringens bedömning: I avsnitt 4.1 redogörs för gällande tider för jakt efter älg. Bestämmelserna har sin grund i att förutläggningarna för älgjakt skiljer sig åt i olika delar av Sverige. Skillnader finns såväl när det gäller klimatfaktorer som förekomst av konkurrerande hjortvilt och även förekomst av stora rovdjur. I de norra delarna av Sverige bedrivs rennärning. För att undvika att rennärningen drabbas av allvarlig störning avlyser länsstyrelsen emellanåt jakt inom stora områden.

Det älgjaktssystem som nu föreslås ställer höga krav på en aktiv förvaltning med hjälp av bl.a. snabb rapportering av fälld älg och uppföljning av jakten genom den s.k. älgförvaltningsgruppen. Ett antal remissinstanser har påtalat att det av bl. a. djurskyddsskäl är tveksamt om jakten bör fortgå ända in i februari månad. Genom att länsstyrelsen beslutar om förläggningen av älgjakten lämnas en möjlighet att stänga jakten av bl.a. djurskyddsskäl. Det ter sig naturligt att viltförvaltningsdelegationerna inom länsstyrelsen är delaktiga i frågor som rör hur jakttiden ska förläggas.

9 Skyddsjakt efter älg

Regeringens bedömning: Ansökningar om skyddsjakt bör handläggas skyndsamt av länsstyrelsen. Naturvårdsverket bör tillsammans med Skogsstyrelsen få i uppdrag att ta fram riktlinjer för handläggningen av ansökningar om skyddsjakt.

Utredningens bedömning och förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. *Länsstyrelserna i Södermanlands, Örebro och Gävleborgs län*, *Viltskadecenter*, *Svenska*

kyrkan, Jägarnas Riksförbund och Sveriges jordägarförbund instämmer i att det är viktigt med skyndsam hantering av skyddsjaktbeslut och att det finns klara riktlinjer för hantering av ärendena. *Länsstyrelserna i Jönköpings, Skåne och Norrbottens län* samt *Svenska Jägareförbundet* menar att älgstammens numerär i huvudsak ska regleras under den ordinarie jakttiden. Med den långa jakttid som gäller bör behovet av skyddsjakt vara litet. *Lantbrukarnas Riksförbund* har uppfattningen att skyddsjaktsinstrumentet är mycket trubbigt. Det kan dock även fortsättningsvis finnas starka skäl att behålla instrumentet. För att skyddsjaktsinstrumentet ska fungera måste beslutsprocessen förenklas betydligt. Den enda remissinstans som behövs är älgförvaltningsgruppen. Detta skulle kunna möjliggöra snabba beslut och ge instrumentet avsedd betydelse.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Skogsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Örebro och Västernorrlands län, Södra skogsägarna, Skogsindustrierna* och *Sveriges jordägareförbund* tillstyrker regeringens förslag. *Jägarnas Riksförbund* instämmer i att skyddsjaktsärenden måste snabbbehandlas och vi vill poängtera att det är markägaren som skall ansöka, eller genom fullmakt, från den enskilde markägaren, någon i dennes ställe. *Svenska Jägareförbundet* anser att älgstammens numerär i huvudsak skall regleras via konventionell jakt. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* vill att regeringen förtydligar vad uppdraget till Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket innebär.

Skälen för regeringens bedömning: Länsstyrelsen får enligt bestämmelser i jaktförordningen efter ansökan besluta om skyddsjakt efter älg. Detta får ske bl.a. för att förhindra allvarlig skada på gröda, skog eller annan egendom samt av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet. Länsstyrelsen har enligt 7 § jaktlagen vidare möjlighet att utan ansökan besluta om tvångsjakt på grund av ett viltbestånds storlek om det behövs för att förebygga eller minska påtagliga risker för trafikolyckor eller för allvarliga skador av vilt. Inom älgskötselområden får därutöver skyddsjakt utan ansökan bedrivas efter älg som uppträder vid fält med oskördad gröda om det behövs för att förebygga skada. Sådan skyddsjakt är tillåten från den 16 augusti till den särskilda älgjaktstidens början, men länsstyrelsen har möjlighet att meddela annan föreskrift.

Även i ett nytt älgförvaltningssystem är det viktigt att det finns tillgång till skyddsjakt när behov uppstår. Någon ändring av nu gällande bestämmelser bör därför inte ske. De planer för älgförvaltningen som finns på olika nivåer är en viktig utgångspunkt vid bedömningen av behovet av skyddsjakt, men en adaptiv förvaltning innebär också att man måste ha en beredskap för att kunna anpassa sig till ändrade förutsättningar. Länsstyrelsen ska därför följa älgförvaltningen i länet och ha sådan kunskap om älgförvaltningen att man kan bedöma behovet av skyddsjakt. Det är angeläget att ett eventuellt behov av skyddsjakt kan tillgodoses. Hanteringen bör vara genomgående snabb och förutsebar. Utanför ordinarie jakttid ska även fortsättningsvis ärenden om skyddsjakt hanteras av länsstyrelsen. I allmänhet bör det vara tillräckligt att älgförvaltningsgruppen yttrar sig i frågan. När det gäller skyddsjakt för att undvika skador på skog kan det dock vara lämpligt att även inhämta yttrande från Skogsstyrelsen.

För att få en enhetlighet i bedömningarna av behovet av skyddsjakt och ge länsstyrelserna stöd i det arbetet bör Naturvårdsverket tillsammans med Skogsstyrelsen få i uppdrag att ta fram riktlinjer för länsstyrelsernas handläggning av ansökningar om skyddsjakt. Riktlinjer för detta kan lämpligen tas in i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd.

Prop. 2009/10:239

10 Nationellt råd för älgförvaltning

Regeringens bedömning: När den nya älgförvaltningen har funnit sina former bör Naturvårdsverket överväga om det är lämpligt att rådet för rovdjursfrågor ska ersättas med ett nationellt råd för samtliga viltfrågor inklusive älgförvaltningen.

Utredningens bedömning: Ett nationellt råd för älgförvaltning bör inrättas vid Naturvårdsverket.

Remissinstanserna: Svenska Jägareförbundet, Skogsindustrierna, Sveriges jordägareförbund, Viltskadecenter och Sveaskog AB är övervägande positiva till förslaget. Sveaskog AB tillstyrker utredningens förslag att Naturvårdsverket inrättar ett nationellt råd för älgförvaltningen. Dess roll behöver dock tydliggöras. Rådet, som blir ett viktigt beslutsstöd för älgförvaltningsgrupperna, bör också ta fram normer för olika samhällsintressen när det gäller viltförvaltning, ange hur en förvaltningsplan bör se ut och vilka basinventeringar som ska genomföras inom samtliga älgförvaltningsområden. Dessutom bör rådet stötta i arbetet med analyser av olika inventeringar. Andra uppgifter kan vara att ta fram innehåll och upplägg för utbildning av älgförvaltningsgrupperna samt att utgöra styrgrupp för den nationella älgdatabasen. Representanter för såväl Skogsstyrelsen som markägare och jägare bör ingå i rådet. Viltskadecenter anser att det nationella rådet som föreslås bör slås samman med det sedan många år väl fungerande Rovdjursrådet. Detta råd bör inledningsvis få i uppgift att belysa och prioritera kunskapsluckor inom viltförvaltningen för att effektivisera framtida förvaltnings- och forskningsinsatser. Skogsstyrelsen bör involveras på ett naturligt sätt i det nationella rådet.

Promemorians bedömning: Överensstämmer i stort med regeringens bedömning. Det föreslogs i promemorian ingen formaliserad utvärdering av den nya älgförvaltningsmodellen.

Remissinstanserna: Länsstyrelserna i Örebro och Västernorrlands län, Jägarnas Riksförbund, Svenska Jägareförbundet, Skogsindustrierna, Sveriges jordägareförbund, Skogsstyrelsen, Södra skogsägarna och Sveaskog AB tillstyrker förslaget om att inrätta ett nationellt råd för älgförvaltningen. Sveaskog AB anser att rådet bör stötta i arbetet med analyser av olika inventeringar. Andra uppgifter kan vara att ta fram innehåll och upplägg för utbildning av älgförvaltningsgrupper samt att utgöra styrgrupp för den nationella älgdatabasen.

Skälen för regeringens bedömning: Den praktiska förvaltningen av älgen ska ske på regional och lokal nivå. Diskussionen om de större förändringar på landskapsnivå som sker inom älgens resurssystem bör

dock även hållas på nationell nivå. För det ändamålet kan det, som utredningen föreslår, vara lämpligt att inrätta ett nationellt råd för älgförvaltning. Ett sådant organ kan bistå med expertkunskaper vid utarbetandet av riktlinjer för länsstyrelsernas långsiktiga program för älgförvaltningen. Ett sådant råd bör emellertid inte tillsättas nu, utan först när den nya älgförvaltningen funnit sina former. Naturvårdsverket bör då överväga att ersätta råden för rovdjurs- och älgförvaltning med ett samlat råd för viltförvaltning inklusive älgförvaltningen.

11 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Det nya älgförvaltningssystemet tillämpas från och med 2012 års jakt. Nuvarande A-, B- och E-områden omregistreras till licensområden utan ansökan, om de medger en avskjutning av minst en älgkalv om året och i övrigt är av den beskaffenheten att de är lämpade för älgjakt.

Utredningens förslag: Ett nytt älgförvaltningssystem bör genomföras i flera steg. Länsstyrelsen bör bilda älgförvaltningsområden och utse ledamöter i älgförvaltningsgrupperna senast den 1 juli 2011. Övergången från licensjakt till jakt inom registrerade älgskötselområden bör ske under en övergångstid om tre år.

Remissinstanserna: Ett antal länsstyrelser, Statens jordbruksverk, Svenska Jägareförbundet och Viltskadecenter anser att utredningens förslag innebär en snäv tidsram som kommer att bli svår att hålla.

Promemorians förslag: Tidpunkten för ikraftträdande överensstämmer inte med regeringens förslag. I promemorian föreslås inte heller några övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget innebär i den del det avser älgskötselområdena att det nuvarande kravet på att ett sådant område ska medge vård av en i huvudsak egen älgstam ersätts av ett krav på att området ska medge en avskjutning av minst tio vuxna djur om året. Avsikten är dock inte att de befintliga älgskötselområdena ska delas upp eller minskas på annat sätt (se avsnitt 6.2). Regeringen ges enligt förslaget möjlighet att meddela föreskrifter om undantag för områden som är av mindre storlek än vad som krävs enligt lagen (se avsnitt 6.2). Sådana områden ska således kunna finnas kvar. Någon särskild övergångstid för genomförandet av denna del av förslaget behövs därför inte.

Som framgår av avsnitt 6.4 innebär förslaget med avseende på jakt inom licensområdena att de nuvarande A-, B- och E-områdena ersätts av en enda typ av licensområde. Enligt regeringens mening bör övergången till ett nytt älgförvaltningssystem vara kostnadseffektiv och ske enkelt och snabbt. Det bör därför såvitt det är möjligt undvikas att göra det nödvändigt för myndigheterna att behandla ansökningar om omregistrering av områden. Länsstyrelserna bör därför utan ansökan omregistrera de nuvarande A-, B- och E-områdena till den nya formen av licensområde, under förutsättning att områdena har den areal som krävs för

avskjutning av minst en älgkalv om året och i övrigt är av den beskaffenheten att de är lämpade för älgjakt, t. ex. med avseende på sammanhängande areal. Länsstyrelserna bör därför inför ikraftträdandet göra en genomgång av de registrerade områdena och därefter besluta om omregistrering eller avregistrering. En övergångsbestämmelse om detta bör införas i lagen.

Alla nu befintliga A-områden bedöms uppfylla kraven för registrering som licensområde enligt förslaget. Vid den genomgång som länsstyrelsen ska göra kan det visa sig att några A-områden är så små att de bara kan tilldelas en älgkalv, men för huvuddelen av områdena gäller att de även i fortsättningen medger jakt efter vuxen älg.

För E-områdena gäller idag att de ska ha en sammanhängande areal av minst 20 hektar. De minsta E-områdena kommer därför att avregistreras eftersom de inte tål en avskjutning av minst en kalv om året.

Även för B-områden gäller att avregistreringar kommer att ske eftersom arealen ofta är för liten ens för kalvjakt eller att området inte är sammanhängande.

Det nya älgförvaltningssystemet bör tillämpas från och med 2012 års jakt. Det är lämpligt att älgjakten får ske enligt samma bestämmelser under en och samma jaktsäsong. Jakten bör därför bedrivas enligt äldre bestämmelser till och med utgången av februari månad 2012, då säsongen upphör.

12 Finansiering

Regeringens bedömning: Länsstyrelsens kostnader för att upprätta älgskötselområden och registrera licensområden bör finansieras via registreringsavgifter. Länsstyrelsen bör få besluta om fällavgifter för samtliga fällda älgar, även kalvar. Fällavgifternas storlek när det gäller vuxna djur och kalvar bör vara tydligt åtskilda för att inte motverka jakten efter älgkalv. Fällavgifterna bör fastställas av länsstyrelsen utifrån kostnaderna för en ekosystembaserad adaptiv förvaltning av älgen. Överföringen av fällavgifter från älgvårdsfonderna till Viltvårdsfonden bör tas bort. Fällavgifterna bör finansiera inventeringar, arvode och viss utbildning för ledamöterna i älgförvaltningsgrupperna. Kostnaden för att utveckla ett datastöd för älgförvaltningen bör bekostas av Viltvårdsfonden. Sveriges Lantbruksuniversitet bör med medel från Viltvårdsfonden ta fram en utbildning i adaptiv förvaltning för landets älgförvaltningsgrupper. Svenska Jägareförbundet bör inom ramen för förbundets allmänna uppdrag få i uppdrag att utbilda älgskötselområdenas styrelser i älgförvaltning inbegripet inventering samt vid behov bistå vid tolkning av inventeringsunderlag samt föreslå förvaltningsstrategier.

Utredningens förslag: Fällavgifter för kalv införs. Naturvårdsverket bör få i uppdrag att vidta åtgärder för att fällavgiftens storlek ska fastställas av länsstyrelsen på ett mer enhetligt sätt och överväga om det finns skäl att höja registreringsavgiften. Den del av fällavgiften som

överförs till Viltvårdsfonden bör höjas för att ge utrymme för finansiering av inventering m.m. även i län med en liten älgstam.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna är tveksamma till hur den kunskapsbaserade förvaltning som föreslås ska kunna finansieras. Flera *länsstyrelser* befärar att kostnaderna för älgförvaltningen kommer att öka trots minskande administration i form av registreringar av älgjaksområden. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* framhåller att det inte är löst hur förvaltningsmodellen ska finansieras. Förslaget till en adaptiv förvaltning inom älgförvaltningsområden med älgförvaltningsgrupper bygger på att kostnaderna för gruppens arbete och för faktaunderlaget för förvaltningen är finansierat. Det gäller bland annat skäligena arvoden för gruppens medlemmar. *Statens fastighetsverk* anser att det är mycket viktigt att systemet får en stabil och tillräcklig finansiering och att finansieringsfrågan behöver utredas närmare. *Länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Viltskadecenter, Svenska Jägarförbundet, Jägarnas Riksförbund och Sveriges jordägareförbund* är positiva till att fällavgift på kalv återinförs. *Länsstyrelsen i Skåne län, Naturvårdsverket* och *LRF* är däremot övervägande negativa till förslaget. *Naturvårdsverket* anser att ett återinförande av en fällavgift för älgkalv skulle sänka intresset för kalvavskjutning. *Svenska Jägarförbundet* har inget att erinra mot utredningens förslag att den statliga fällavgiften för årskalv återinförs, men vill peka på vikten av att fällavgifterna för årskalv hålls mycket låga för att inte motverka ambitionen att en stor del av de fällda älgarna ska utgöras av årskalvar. *Jägarnas Riksförbund* anser att förslaget om införande av fällavgift på älgkalv inte får innebära ökat totalt uttag av fällavgift, utan att avgiften för vuxen älg justeras ned i motsvarande mån. *Viltskadecenter* stöder fällavgift på kalv och förespråkar en tydlig skillnad i fällavgift mellan vuxen och kalv för att motivera kalvjakt. *Länsstyrelserna i Skåne och Uppsala län* samt *Svenska Jägarförbundet* anser det oklart hur man ska kunna kontrollera att fällavgift betalas för fälld kalv på oregistrerad mark.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Skogsindustrierna* och *Sveriges jordägareförbund* instämmer i promemorians bedömning.

Fällavgifter

Länsstyrelserna i Stockholms, Örebro, Östergötlands och Hallands län är positiva till att återinföra fällavgift på älgkalv. *Länsstyrelsen i Kalmar län* ställer sig tveksam till höjd fällavgift på älgkalv. *Södra skogsägarna* motsätter sig en fällavgift på älgkalv. *Länsstyrelserna i Örebro och Värmlands län* frågar sig om mycket höjda älgavgifter kommer att accepteras bland jägarna. *Länsstyrelsen i Hallands län* förespråkar enhetliga fällavgifter fastställda av Naturvårdsverket efter samråd men länsstyrelserna, samt en rättvis fördelning av medel mellan länen. *Länsstyrelsen* vill även att regeringen tydligare redogör för hur skogsnäringen ska bidra till älgförvaltningen. *Jägarnas Riksförbund* föreslår

att länsstyrelsens avgifter, vilka inte är konkurrensutsatta, förses med ett tak. *Svenska Jägareförbundet* vill med skärpa framhålla att utrymmet för höjda fällavgifter för vuxen älg är begränsat och kommer inte att i högre grad bidra till ökade resurser i systemet. Detsamma gäller fällavgift för årskalv som med nödvändighet måste hållas mycket låg.

Länsstyrelsens kostnader för administration

Länsstyrelserna i Jönköpings, Värmlands, Kalmar, Västra Götalands och Kronobergs län samt Svenska Jägareförbundet finner att administrationen troligtvis blir dyrare än beräknat. *Länsstyrelserna i Jönköpings och Kalmar län* vill under övergångsperioden få nyttja mer än 10 basbelopp ur älgvårdsfonden för administration och *Länsstyrelsen i Västra Götaland* vill även fortsättningsvis nyttja 20 basbelopp. *Länsstyrelserna i Östergötlands och Kalmar län* framhåller att länsstyrelserna bör tillföras ytterligare resurser för det ökade arbetet. *Länsstyrelserna i Dalarnas och Gävleborgs län* ser i inledningsskedet ett behov av både kompetens- och resursförstärkning för att kunna genomföra förvaltningsmodellen i rimlig tid och med god kvalitet. För detta räcker inte de befintliga resurserna. Förslagen till finansiering i övrigt tillstyrks. *Länsstyrelsen i Örebro län* instämmer med promemorians bedömning att det löpande systemet bör kunna bekostas av älgvårdsfonden efter betydligt höjda älgavgifter, avgiftsbelagd kalv och slopad överföring till Viltvårdsfonden. En förutsättning är att driftskostnaden för datasystemet inte blir dyrare än angivet. *Sveriges jordägareförbund* föreslår att jaktområden utanför älgskötselområde ska betala en anmälningavgift. *Norra skogsägarna, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Jägarnas Riksförbund och Skogsbrukets markägargrupp* vill att allmänna medel ställs till älgförvaltningens förfogande. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att registrering av älgskötselområden bör underlättas, inte avgiftsbeläggas ytterligare.

Kostnader för arvoden, inventering och utbildning

Länsstyrelsen i Örebro län önskar ett förtydligande av om arvoden för viltförvaltningsdelegationens ledamöters arbete med älgförvaltning kan tas ur älgvårdsfonden, såsom viltvårdsnämndens arvoden tidigare kunde. *Länsstyrelsen i Värmlands län* tillstyrker att viltförvaltningsdelegationernas och älgförvaltningsgruppernas arbete inom älgförvaltningen bör finansieras genom älgvårdsfonderna med den höjning av älgavgifterna som föreslagits. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att viltförvaltningsdelegationerna ska finansieras från älgvårdsfonden i likhet med tidigare viltvårdsnämnden samt att Naturvårdsverket tar fram tydliga föreskrifter och allmänna råd för gruppernas arbete och finansiering om älgförvaltningsgrupperna ska arvoderas med medel från älgvårdsfonden. *Skogsstyrelsen* befarar att medlen inte räcker för att täcka inventeringskostnader. *Sveaskog AB* anser att finansieringsförslag och ansvarsfördelning av såväl inventeringskostnader som arvodering och utbildningskostnader för älgförvaltningsgruppen är otillräckligt belysta. *Norra skogsägarna och Skogsbrukets markägargrupp* vill trygga finansieringen

för att hämta in faktaunderlag samt utveckla metodiken för insamling av data. Utveckling av kostnadseffektiva metoder och analyser för flyginventering, spillningsinventering, älgöbs och andra inventeringsmetoder bör ske med syfte att sänka kostnaden för dessa. Prop. 2009/10:239

Utvärdering

Södra skogsägarna och *Svenska Jägareförbundet* anser att det nya systemet bör utvärderas.

Skälen för regeringens bedömning

Länsstyrelserna

Vid registrering av licensområde och älgskötselområde utgår en ansökningsavgift om 750 kronor. Intäkterna från den avgiften varierar mellan länen (från 4 500 kronor till 178 950 kronor år 2008) men uppgår i de flesta län till 30 000–50 000 kronor årligen. Fällavgifter, som tillförs en regional älgvårdsfond, ska betalas för de vuxna älgar som fälls och avgiften bestäms av länsstyrelsen. Avgiften varierar mellan de olika länen från 250 kronor till 900 kronor och av detta belopp går enligt ett regeringsbeslut 100 kronor till Viltvårdsfonden. För älgar som fälls utöver en licens (överskjutning) ska enligt 52 c § jaktförordningen betalas en särskild avgift. Avgiften är 7 000 kronor för en vuxen älg och 3 000 kronor för en kalv. Ungefär 18 miljoner kronor betalas årligen i fällavgifter (2007) inklusive avgifter för överskjutning.

Från älgvårdsfonderna tillgodogör sig länsstyrelserna cirka 17 miljoner kronor (2007). Häri ingår även myndighetens kostnader för viltvårdsnämnderna (cirka 6 miljoner kronor). Från älgvårdsfonderna överförs till Viltvårdsfonden 100 kronor för varje fälld vuxen älg. Vid en avskjutning på 45 000 vuxna älgar innebär detta ett tillskott till Viltvårdsfonden på cirka 4,5 miljoner kronor per år. Övriga medel används till bidrag till inventering, utbildning, skyttebanor m.m., cirka 6 miljoner kronor (2007).

Regeringen anser att den överföring av 100 kronor per fälld älg som idag görs till Viltvårdsfonden bör upphöra. Syftet är att skötseln av älgstammen ska kunna förvaltas lokalt med företrädesvis de intäkter som tas in vid jakten. På så sätt kan en större summa än idag användas exempelvis för inventering av älgstammen. Den variation i fällavgift som finns idag speglar de kostnader som länsstyrelsen har för sin älgförvaltning. Sambandet mellan kostnaderna för älgadministrationen och fäll- och registreringsavgifterna bör enligt regeringens mening vara kvar eftersom målet är att älgjakten ska vara självfinansierad. I jämförelse med övriga nordiska länder får de svenska fällavgifterna anses vara låga. Det finns därmed ett utrymme för att höja fällavgifterna i syfte att skapa en mer utvecklad älgförvaltning. Om fällavgifterna i samtliga län höjs till 900 kronor, vilket är den i dag högsta avgiften, ökar intäkterna i älgvårdsfonderna med totalt 15–20 miljoner kronor.

Fällavgift utgår i dag endast för vuxen älg. Skyldigheten att betala fällavgift för älgkalv upphörde den 1 juli 1992. En orsak till att fällavgif-

ten för kalv avskaffades var önskemålet att styra avskjutningen mot en större andel kalv. Enligt regeringens mening kan det dock finnas viss risk för att kalvjakten i och med att den är avgiftsfri också ses som mindre värd. De kostnader som fällavgifterna finansierar kommer vidare även dem till godo som endast skjuter kalv. Det finns därför skäl att utvidga skyldigheten att betala fällavgift till att även avse kalv. Detta kan också ge ett ökat incitament att rapportera jaktresultat, vilket är viktigt för älgförvaltningen. Förslaget om att avgift ska betalas även för fälld kalv bör innebära ett tillskott till älgvårdsfonderna på 3–10 miljoner kronor beroende på avgiftens storlek (100–300 kronor) vid en avskjutning på 35 000 kalvar.

Avgiften för registrering av älgskötselområden om 750 kronor framstår mot bakgrund av det arbete som i många fall måste utföras vid registrering av områden för älgjakt som låg. Regeringens förslag till nytt förvaltningssystem kan initialt komma att innebära att många områden kommer att omregistreras till älgskötselområden. Registreringsavgifterna ska täcka länsstyrelsens kostnader för registrering. Naturvårdsverket ska därför se över om det finns behov av att höja registreringsavgifterna. Även kostnaderna för den administration som krävs för att registrera ett licensområde och ge en särskild tilldelning ska ses över och i högre grad än idag anpassas efter kostnaderna.

Ledamöterna i de älgförvaltningsgrupper som enligt regeringens förslag ska finnas inom älgförvaltningsområdena ska kunna erhålla visst arvode för sitt arbete. Detta lämnas ur älgvårdsfonderna. Älgförvaltningsgrupperna kommer delvis ta över många av de kvalificerade uppgifter som idag utförs av länsstyrelsen. Här ingår att genomföra den övergripande samordningen av jakten, upprätta en skötselplan för förvaltningsområdet, granska älgskötselområdenas skötselplaner, ge förslag till arealkrav för licenstilldelning av vuxen älg och älgkalv i förvaltningsområdets olika delar. Älgförvaltningsgruppen har även uppgiften att tolka inventeringsresultat, samla in annan relevant information som behövs i älgförvaltningen samt ge förslag till förvaltningsstrategi för områdets älgjakt. Den avstämning som ska göras under pågående jaktsäsong för att säkerställa att kraftiga avvikelser från planerna upptäcks och åtgärdas ska också den utföras av älgförvaltningsgruppen. Regeringens bedömning är således att länsstyrelsens arbete med älgförvaltning på sikt kommer att underlättas jämfört med idag. Under den övergångsperiod som föregår ikraftträdandet av den nya älgförvaltningen samt innan den funnit sina former bedöms dock arbetsbelastningen för länsstyrelsen att bli högre än idag. Naturvårdsverket bör tillse att kostnaderna kan täckas genom att i ljust av länsstyrelsens tillfälligt höga arbetsbelastning ompröva det tak som angivits för hur mycket av älgvårdsfondens kapital som får användas till länsstyrelsens administrativa kostnader.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket arbetar inom ramen för rovdjurspolitiken med att utveckla ett datastöd för förvaltningen av stora rovdjur. Därvid bör vissa samordningsvinster kunna göras vid framtagandet av ett datoriserat älg-

förvaltningssystem. Kostnaden för att utveckla ett datastöd för älgförvaltningen bedöms till 5 miljoner kronor. Finansiering ska ske genom medel från Viltvårdsfonden. Länsstyrelserna ska på samma sätt som idag finansiera den årliga driftskostnaden för datasystemet, vilken uppskattas till två miljoner kronor, med medel från de länsvisa älgvårdsfonderna.

Prop. 2009/10:239

Sammanfattning

Sammanfattningsvis bör kostnaderna för ny- och omregistrering av älgjaksområden finansieras genom att registreringsavgiften anpassas till länsstyrelsernas verkliga kostnader för registreringen. Genom höjda fällavgifter, återinförd fällavgift för älgkalv och genom att någon överföring av medel från älgvårdsfonderna till Viltvårdsfonderna inte längre ska ske kan driften av ett nytt datastöd för älgförvaltningen, älginventeringar, samt arvode och viss utbildning av ledamöterna i älgförvaltningsgrupperna finansieras. Utvecklingskostnaderna för ett nytt datastöd ska belasta Viltvårdsfonden. De 6 000 000 kronor som Svenska Jägarförbundet erhåller för samråd om älgjakten används i fortsättningen av förbundet för utbildning av älgskötselområdenas styrelser samt för att bistå med tolkning av inventeringsresultat på populationsnivå samt ge förslag till förvaltningsstrategier. Viltvårdsfonden bör finansiera Sveriges lantbruksuniversitets framtagande av en utbildning i adaptiv förvaltning.

13 Konsekvenser

13.1 Konsekvenser för det allmänna

Länsstyrelserna

Registreringen av A-, B- och E-områden avskaffas enligt förslaget, vilket innebär en minskad administration då de omregistreringar som i dag förekommer mellan olika licensformer upphör. Antalet registreringar blir också mindre då älgskötselområdenas storlek medför ett mindre antal sådana än dagens licensområden. I samband med övergången till det nya älgförvaltningssystemet kommer dock de av- och omregistreringar som krävs att innebära en viss kostnad. Dessa bör täckas av ansökningsavgiften, vars storlek avses anpassas till de faktiska kostnaderna.

Länsstyrelserna ska ta fram ett övergripande regionalt långsiktigt program för viltförvaltningen i länet och arbeta för att öka den frivilliga jaksamverkan inom ramen för älgskötselområden och för att höja kompetensen hos dem som engagerar sig i skötseln av ett sådant område. Detta är något som redan i dag görs i många län och är en del av länsstyrelsens uppdrag inom viltvård. Även uppföljningen av älgförvaltningen är en uppgift som länsstyrelsen har redan i dag, men utrymmet inom nuvarande älgförvaltning för sådant arbete bör öka inom länsstyrelserna. Inrättandet av älgförvaltningsområden kommer under viss tid att innebära visst merarbete för länsstyrelserna. De planer som tas fram inom älgförvaltningsområdena ska fastställas av länsstyrelsen och med hänsyn till den minskning av administrationen som avskaffandet av

licensområdena innebär bör det arbetet kunna utföras inom nuvarande ekonomiska ramar. Länsstyrelsernas uppgifter inom älgförvaltningen kan i vissa län innebära ett behov av kompetensförändring. Det bör kunna mötas genom att utnyttja de resurser som redan i dag finns inom myndigheten när det gäller natur- och miljövård. Det förekommer redan i dag samarbete mellan länsstyrelserna inom många olika områden och de möjligheterna bör också kunna användas för att öka kompetensen inom älgförvaltningen när det finns behov av det.

Ledamöterna i älgförvaltningsgrupperna inom älgförvaltningsområdena ska erhålla visst arvode för sitt arbete ur de länsvisa älgvårdsfonderna.

Skogsstyrelsens och Naturvårdsverkets uppgifter i älgförvaltningen ingår i myndigheternas nuvarande uppdrag.

Sveriges lantbruksuniversitet ska ta fram en utbildning i adaptiv förvaltning för dem som utses till ledamöter i älgförvaltningsgrupperna. Detta bör bekostas av medel ur Viltvårdsfonden.

Domstolarna

Länsstyrelsens beslut om registrering av licensområde får enligt gällande bestämmelser överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Även länsstyrelsernas beslut om registrering och avregistrering av älgskötselområden föreslås nu kunna överklagas till förvaltningsdomstol. Enligt tillgängliga uppgifter från Naturvårdsverket uppgår årligen antalet överklaganden av beslut om registrering av älgskötselområde till omkring sextio, varav omkring femtio avser avregistrering. Att avregistrering av de nuvarande älgskötselområdena skett endast i begränsad omfattning, anges sammanhånga med att lagstiftningen inte har ansetts ge tydligt stöd för avregistrering av områden i vilka skötselplanen inte följts. En bestämmelse med sådant innehåll föreslås nu. Det kan därför antas att antalet ärenden om överklagade beslut om avregistrering kommer att öka. Det är inte möjligt att ange hur stor en sådan ökning kommer att vara. Sammantaget torde domstolarna påverkas i obetydlig omfattning av förslaget.

13.2 Konsekvenser i övrigt

Svenska Jägarförbundet arbete med att öka den frivilliga jaktsamverkan inom ramen för älgskötselområden och för att höja kompetensen hos dem som engagerar sig i skötseln av ett sådant område ingår i det allmänna uppdraget. De lokala samråd som i dag föregår arbetet med besluten om tilldelning av älg försvinner. De medel som i dag används för detta arbete inom ramen för det allmänna uppdraget bör i fortsättningen kunna användas för arbete med att öka den frivilliga jaktsamverkan och kompetenshöjning hos dem som engagerar sig i skötseln av älgskötselområden.

13.3 Finansiella konsekvenser

Höjningen av fällavgifterna bör kunna innebära ett tillskott om cirka 20 miljoner kronor om året till älgvårdsfonderna. Detta bör ge utrymme

för de inventeringar och de särskilda utbildningsinsatser som är en förutsättning för en ekosystembaserad lokal förvaltning av älgen. Även ledamöterna älgförvaltningsgrupperna kan arvoderas ur fonderna. Avgiften för ny- och omregistrering för älgskötselområden och licensområden kommer att höjas till en nivå som motsvarar länsstyrelsens kostnader för arbetet med registreringen.

13.4 Konsekvenser för enskilda

För älgskötselområden och licensområden kommer registreringsavgiften att bli högre än tidigare. Även fällavgiften för älg kommer i många län att höjas och fällavgift för kalv införs. Kött- och rekreationsvärdet av en älg får dock anses så högt att höjningen är acceptabel för jägarna. Den så kallade dubbelregistreringen på statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen kvarstår. Förslaget innebär därmed ingen förändring jämfört med idag beträffande samernas möjlighet till jakt.

14 Författningskommentar

33 §

I det nya *första stycket* anges att älgjakt, förutom inom licensområde, får ske även utan licens inom ett område som länsstyrelsen har registrerat som älgskötselområde. Bestämmelser om älgskötselområde har hittills funnits i jaktförordningen (1987:905).

I *andra stycket* anges att ett licensområde ska vara så stort och av sådan beskaffenhet att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera området eller avregistrera det om det inte är av sådan beskaffenhet att det medger avskjutning av minst en älgkalv om året. Detta innebär en förändring i förhållande till bestämmelsens nuvarande lydelse, enligt vilken registrering får vägras eller avregistrering ske om området inte medger en avskjutning av minst ett vuxet djur per år. Frågan behandlas i avsnitt 6.4.

I det nya *tredje stycket* anges att ett älgskötselområde ska vara lämpat för älgjakt och så stort att det medger avskjutning av minst tio vuxna älgar om året. Enligt 3 § jaktförordningen i nu gällande lydelse krävs för registrering av ett älgskötselområde att det medger vård av en i huvudsak egen älgstam. Ändringen innebär således att mindre områden kommer att kunna registreras som älgskötselområden. Uppfyller området inte dessa krav får länsstyrelsen vägra registrering eller avregistrera ett redan registrerat område. Avregistrering får också ske om förvaltningen av älg inom området inte sker i enlighet med föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, exempelvis innehållet i en av länsstyrelsen fastställd skötselplan. Frågan behandlas närmare i avsnitt 6.2 och 6.3.

Av det nya *fjärde stycket* framgår att det liksom tidigare är möjligt att jaga älgkalv utan hinder av vad som föreskrivs i övrigt. Sådan jakt är starkt begränsad i tiden genom föreskrifter i jaktförordningen.

I det nya *femte stycket* bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om undantag från kravet på att ett älgskötselområde ska ha en viss storlek. Frågan behandlas i avsnitt 6.2.

I det nya *sjätte stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om älgskötselområden. Föreskrifter om bl.a. skyldighet för älgskötselområdena att upprätta skötselplaner kan därmed meddelas.

54 §

Bestämmelserna reglerar överklagbarhet av vissa beslut. Ändringarna föranleds av att bestämmelser om registrering och avregistrering av älgskötselområde förs in i lagen. Vidare förtydligas att även beslut om avregistrering av licensområde får överklagas.

Bestämmelsen i nuvarande *tredje stycket* har bedömts vara överflödigt och bör därför utgå. Se avsnitt 6.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I syfte att undvika att göra det nödvändigt för länsstyrelserna att behandla ansökningar om omregistrering av områden bör omregistrering ske av de nuvarande A-, B- och E-områdena till den nya formen av licensområde. Förutsättningen är att områdena har den areal som krävs för avskjutning av minst en älgkalv om året och i övrigt är av den beskaffenheten att de är lämpade för älgjakt. Omregistrering ska ske utan ansökan. Frågan behandlas i avsnitt 11.

Ett nytt system för älgförvaltning

Dagens system med registrering av licensområden och licensjakt avskaffas. En förutsättning för jakt på vuxen älg ska dock vara att markområdet är registrerat som älgskötselområde. På mark som inte ingår i ett sådant område får jakt ske efter kalv under högst 5 dagar. Ett område bör tåla en avskjutning om minst 10 älgar per år och vara sammanhängande för att få registreras som älgskötselområde.

Större områden för förvaltningen bör kunna skapa ökade möjligheter att kostnadseffektivt ta fram nödvändiga underlag i form av inventeringar m.m. Man bör därför sträva efter att inrätta sådana större områden för förvaltningen med utgångspunkt från älgens rörelsemönster. Ett sådant område bör kunna omfatta en i huvudsak egen älgstam. Med utgångspunkt från en individs hemområde når man 80 procent av en stam vid en areal om 50 000 hektar i södra Sverige och 70 000–80 000 hektar i norra Sverige.

Större områden för älgförvaltning, s.k. älgförvaltningsområden, bör inrättas. En älgförvaltningsgrupp för området ska utses vilken ska ta fram en långsiktig plan för förvaltningen av älgen inom området som ska fastställas av länsstyrelsen. Planen ska sedan utgöra grunden för de skötselplaner som upprättas av älgskötselområdena.

Länsstyrelsens uppdrag när det gäller älgförvaltningen ska klargöras och ett övergripande regionalt långsiktigt program för viltförvaltningen ska tas fram för varje län. Länsstyrelsen ska, efter förslag från markägarnas, jägarnas och samernas organisationer, utse ledamöterna i den älgförvaltningsgrupp som ska finnas inom varje älgförvaltningsområde och fastställa den plan för förvaltningen som tas fram inom området.

Älgskötselområden ska även fortsättningsvis registreras av länsstyrelsen som också ska förvissa sig om att skötselplanerna överensstämmer med planen för älgförvaltningsområdet. Länsstyrelsens ansvar för uppföljningen av älgförvaltningen och möjligheten att avregistrera älgskötselområden som inte uppfyller de krav som ställs på sådana ska tydliggöras.

Det finns behov av en gemensam IT-plattform för älgförvaltningen där de som ansvarar för förvaltningen inom länsstyrelsen, älgförvaltningsområden och älgskötselområden kan få tillgång till relevanta data.

Skyldighet att rapportera avskjutning inom en vecka från det att en älg har fällts införs.

Sveriges lantbruksuniversitet får i uppdrag att ta fram en utbildning i adaptiv förvaltning för dem som förordnas som ledamöter i de älgförvaltningsgrupper som ska finnas inom varje älgförvaltningsområde.

Det föreslagna systemet för älgförvaltningen bör gälla i hela landet varför det även ska omfatta de områden där samerna har rätt till jakt på älg enligt rennäringslagen.

Jakttiden för älg ska vara enhetlig och inte bestämmas av länsstyrelsen. Det ska vara tillåtet att jaga älg fr.o.m. den andra måndagen i oktober i södra Sverige och fr.o.m. den första måndagen i september i norra

Sverige och älgjakt ska sedan vara tillåten t.o.m. den sista februari. I Prop. 2009/10:239
norra Sverige ska jakt på älg dock inte heller vara tillåten från den 24 Bilaga 1
september till den 8 oktober.

Fällavgift ska betalas för samtliga fällda älgar, även kalvar. För att ge utrymme för finansiering av nödvändig inventering m.m. även i län med en liten älgstam bör en höjning ske av den del av fällavgiften som överförs till Viltvårdsfonden.

Ansökningar om skyddsjakt bör handläggas skyndsamt av länsstyrelsen.

Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs i fråga om jaktlagen (1987:259)
dels att 33 och 54 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 33 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §¹

Jakt efter älg får ske endast *efter licens av länsstyrelsen och* inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (*licensområde*). Detta gäller inte, om jakten endast avser älgkalv.

Ett *licensområde* skall vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som *licensområde* eller besluta om avregistrering, om området inte *medger en avskjutning av minst ett vuxet djur om året*.

Utan hinder av bestämmelserna i andra stycket får ett område registreras som licensområde med tilldelning av

1. ett valfritt djur om året, om det finns särskilda skäl för en sådan registrering, eller

2. en älgkalv om året, om området har en sammanhängande areal av minst tjugo hektar.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från första och tredje styckena.

Jakt efter älg får ske endast inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (*älgskötselområde*). Detta gäller inte, om jakten endast avser älgkalv.

Ett *älgskötselområde* ska vara lämpat för älgjakt och vara av sådan storlek att det medger en avskjutning av minst 10 älgar om året. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som *älgskötselområde* eller besluta om avregistrering, om området inte uppfyller dessa krav eller om förvaltningen av älgen inte sker i enlighet med föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av denna lag.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från denna paragraf.

33 a §

Länsstyrelsen ska inom länet

¹ Senaste lydelse 1994:626. Ändringen innebär bl. a. att tredje stycket upphävs.

54 §²

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av licensområde får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 12 § samt övriga beslut enligt 33 § får inte överklagas.

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 12 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Föreskrifter om överklagande av sådana beslut som fattats av en myndighet med stöd av ett bemyndigande enligt denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010 såvitt avser 33 a § och den 1 juli 2013 såvitt avser 33 och 54 §§.

² Senaste lydelse 1995:65.

Förteckning över remissinstanser, betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54)

Prop. 2009/10:239
Bilaga 3

Riksdagens ombudsmän (JO), Kamrarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Norrbottens län, Justitiekanslern JK, Statens fastighetsverk, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statens jordbruksverk, Sametinget, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet SLU, Naturvårdsverket, Banverket, Vägverket, Trossamfundet Svenska kyrkan, Sveaskog AB, Svenska Samernas Riksförbund SSR, Naturskyddsföreningen, Svenska Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund LRF, Skogsindustrierna och Sveriges jordägareförbund.

Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 33 och 54 §§ jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Jakt efter älg får ske endast efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde). Detta gäller inte, om jakten endast avser älgkalv.

Ett licensområde skall vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering, om området inte medger en avskjutning av minst ett vuxet djur om året.

Utan hinder av bestämmelserna i andra stycket får ett område registreras som licensområde med tilldelning av

1. ett valfritt djur om året, om

33 §¹

Jakt efter älg får ske efter anmälan till länsstyrelsen inom ett område som har en sådan storlek och beskaffenhet att det är lämpat för älgjakt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den minsta areal som krävs för jakt efter ett vuxet djur eller en älgkalv.

Jakt efter älg får även ske inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (älgskötselområde). Ett älgskötselområde ska vara lämpat för älgjakt och vara av sådan storlek att det medger en avskjutning av minst tio vuxna älgar om året. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som älgskötselområde, om området inte uppfyller dessa krav. Länsstyrelsen får vidare besluta om avregistrering av ett område som inte uppfyller de nämnda kraven eller om förvaltningen inte sker i enlighet med de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av denna lag.

I områden som inte omfattas av första eller andra styckena får jakt efter älg endast avse älgkalv.

¹ Senaste lydelse 1994:626.

det finns särskilda skäl för en sådan registrering, eller

2. en älgkalv om året, om området har en sammanhängande areal av minst tjugo hektar.

Regeringen får meddela föreskrifter om *undantag från första och tredje styckena.*

Regeringen *eller den myndighet regeringen bestämmer* får meddela ytterligare föreskrifter om *registrering och avregistrering av älgskötselområde.*

Prop. 2009/10:239
Bilaga 4

54 §²

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av *licensområde* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 12 § *samt övriga beslut enligt 33 §* får inte överklagas.

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av *älgskötselområde* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 12 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Föreskrifter om överklagande av sådana beslut som fattats av en myndighet med stöd av ett bemyndigande enligt denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2011.

² Senaste lydelse 1995:65.

Förteckning över remissinstanserna för promemorian Utkast till lagrådsremiss. Älgförvaltningen

Prop. 2009/10:239
Bilaga 5

Riksdagens ombudsmän (JO), Kamrarrätten i Sundsvall, Förvaltningsrätten i Luleå, Justitiekanslern JK, Statens fastighetsverk, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statens jordbruksverk, Sametinget, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet SLU, Centrum för biologisk mångfald, Naturvårdsverket, Banverket, Vägverket, Trossamfundet Svenska kyrkan, Sveaskog AB, Svenska Samernas Riksförbund SSR, Naturskyddsföreningen, Svenska Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund LRF, Skogsindustrierna, Sveriges Jordägareförbund

Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 33 och 54 §§ jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*33 §⁷

Jakt efter älg får ske *endast* efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde). *Detta gäller inte, om jakten endast avser älgkalv.*

Ett licensområde *skall* vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering, om området inte medger en avskjutning av minst *ett* vuxet djur om året.

Utan hinder av bestämmelserna i andra stycket får ett område registreras som licensområde med tilldelning av

1. ett valfritt djur om året, om

Jakt efter älg får ske efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde). *Jakt efter älg får även ske utan licens inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (älgskötselområde).*

Ett licensområde *ska* vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering, om området inte medger en avskjutning av minst *en* älgkalv om året.

Ett älgskötselområde ska vara lämpat för älgjakt och vara av sådan storlek att det medger en avskjutning av minst tio vuxna älgar om året. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som älgskötselområde, om området inte uppfyller dessa krav. Länsstyrelsen får vidare besluta att avregistrera ett område som inte uppfyller kraven, eller om förvaltningen inte sker i enlighet med de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av denna lag.

I områden som inte omfattas av första stycket får jakt efter älg avse endast älgkalv.

⁷ Senaste lydelse 1994:626.

det finns särskilda skäl för en sådan registrering, eller

2. en älgkalv om året, om området har en sammanhängande areal av minst tjugo hektar.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från första och tredje styckena.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet i tredje stycket på att ett älgskötselområde ska vara av sådan storlek att det medger en avskjutning av minst tio vuxna älgar om året.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om älgskötselområden.

54 §⁸

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av licensområde får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. *Beslut enligt 12 § samt övriga beslut enligt 33 § får inte överklagas.*

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering och avregistrering av licensområde eller älgskötselområde får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. *Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.*

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Föreskrifter om överklagande av sådana beslut som fattats av en myndighet med stöd av ett bemyndigande enligt denna lag meddelas av regeringen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012. Älgjakt får dock bedrivas enligt äldre bestämmelser till den 1 mars 2012.

2. Ett område som har registrerats som licensområde enligt 33 § i dess äldre lydelse ska utan ansökan registreras som licensområde enligt 33 § första stycket, om området är av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt och medger en avskjutning av minst en älgkalv om året.

⁸ Senaste lydelse 1995:65.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2010-06-09

Närvarande: F.d. regeringsrådet Rune Lavin, regeringsrådet Carina Stävberg och justitierådet Ella Nyström.

Älgförvaltningen

Enligt en lagrådsremiss den 3 juni 2010 (Jordbruksdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Jacob Wichmann, biträdd av ämnesrådet Bjarne Örnstedt.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

33 §

Enligt andra stycket ska ett licensområde vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering, om området inte medger viss avskjutning av älg. I tredje stycket finns motsvarande reglering för älgskötselområden. Beträffande sådana områden föreslås att länsstyrelsen ska få avregistrera ett älgskötselområde också på den grunden att området inte är lämpat för älgjakt. Förslaget får till följd att det kommer att finnas större möjligheter att avregistrera ett älgskötselområde än ett licensområde som inte uppfyller kraven för registrering. Lagrådet ifrågasätter om denna sakliga skillnad är avsedd. Frågan bör klargöras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Förutsättningen för att länsstyrelsen ska få vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering är enligt andra styckets andra mening att området inte medger avskjutning av minst en älgkalv om året. Vad som avses torde vara att området inte medger avskjutning av minst en älg, dvs. antingen ett vuxet djur eller en älgkalv, om året. Till undvikande av missförstånd föreslår Lagrådet att uttrycket ”minst en älgkalv” ersätts med ”minst en älg”.

Av tredje stycket tredje meningen framgår att länsstyrelsen får besluta att avregistrera ett älgskötselområde, om förvaltningen inte sker i enlighet med de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Regeringen har stöd för att meddela sina föreskrifter i de bemyndiganden som finns i femte och sjätte styckena. Bemyndigandet i sjätte stycket medger att regeringen överlåter åt en förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter i ämnet. Denna s.k. subdelegation kommer sannolikt att ske genom förordning med den följd att förvaltningsmyndighetens stöd för att meddela föreskrifter finns i förordningen och inte i själva lagen. Om inte

endast regeringens föreskrifter avses i bestämmelsen i tredje stycket tredje meningen, bör denna formuleras om så att även förvaltningsmyndighets föreskrifter innefattas. Detta kan ske på olika sätt, varvid en möjlighet är att orden ”med stöd av” byts ut mot orden ”i anslutning till”. Prop. 2009/10:239 Bilaga 7

Övergångsbestämmelser

I andra punkten bör av skäl som anförts under 33 § uttrycket ”minst en älgkalv” ersättas med ”minst en älg”.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 juni 2010

Närvarande: Statsrådet Olofsson, ordförande, och statsråden Odell, Bildt, Ask, Husmark Pehrsson, Larsson, Erlandsson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Carlsson, Littorin, Borg, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Tolgfors, Björling, Krantz, Ohlsson

Föredragande: statsrådet Erlandsson

Regeringen beslutar proposition 2009/10:239 Älgförvaltningen

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upp- häver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EU- regler
Jaktlagen (1987:259)	33 §	